

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

Допускається до захисту:
завідувач кафедри міжнародних
економічних відносин, доктор
економічних наук, професор
_____ Марина САВЧЕНКО
« ____ » _____ 2024 р.

Перспективи поглиблення інтеграційних процесів у світі

Спеціальність 292 Міжнародні економічні відносини
Освітньо-професійна програма «Міжнародний бізнес. Бізнес-переклад»

Комплексна кваліфікаційна (бакалаврська) робота

Частина 1. Виклики та перспективи економічної інтеграції в країнах ASEAN

Виконавець: Олександра КВАСНИЦЬКА
Науковий керівник: Марина САВЧЕНКО

Частина 2. Міжнародні інтеграційні процеси: виклики та можливості для системи міжнародних економічних відносин

Виконавець: Дар'я ОРИШКО
Науковий керівник: Юлія ІЩУК

Частина 3. Виклики та перспективи економічної інтеграції в країнах Азії

Виконавець: Валерія КАРДЕНАС
Науковий керівник: Марина САВЧЕНКО

Частина 4. Процеси регіональної економічної інтеграції країн ЄС

Виконавець: Тетяна РОМАНЕЦЬ
Науковий керівник: Зорина АТАМАНЧУК

Частина 5. Економічна інтеграція країн Північної Америки

Виконавець: Юлія ОСТАПЕНКО
Науковий керівник: Марія ШКУРАТ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

КВАСНИЦЬКА ОЛЕКСАНДРА ГЕННАДІЇВНА

Допускається до захисту:
завідувач кафедри міжнародних
економічних відносин, доктор
економічних наук, професор
_____ Марина САВЧЕНКО
« ____ » _____ 2024 р.

**Виклики та перспективи економічної інтеграції в
країнах ASEAN**

Спеціальність 292 Міжнародні економічні відносини
Освітньо-професійна програма «Міжнародний бізнес. Бізнес-переклад»
Кваліфікаційна (бакалаврська) робота

Науковий керівник:
Марина САВЧЕНКО, завідувач кафедри
міжнародних економічних відносин,
доктор екон. наук, професор

підпис

Оцінка: _____ / _____ / _____
(бали / за шкалою ЄКТС / за національною шкалою)
Голова ЕК: _____
(підпис)

АНОТАЦІЯ

Квасницька О. Г. Комплексна кваліфікаційна бакалаврська робота *Перспективи поглиблення інтеграційних процесів у світі. Виклики та перспективи економічної інтеграції в країнах ASEAN. Спеціальність 292 Міжнародні економічні відносини. Освітня програма «Міжнародний бізнес. Бізнес-переклад».* Донецький національний університет імені Василя Стуса. Вінниця, 2024.

У кваліфікаційній (бакалаврській) роботі досліджено теоретичні основи міжнародної економічної інтеграції, зокрема визначено її основні цілі, форми та етапи розвитку. Проведено порівняльний аналіз економік країн-учасниць ASEAN та оцінено ефективність їх зовнішньоекономічних зв'язків (у тому числі з Україною). Охарактеризовано стратегії зміцнення та поглиблення економічної інтеграції в ASEAN.

Ключові слова: міжнародна економічна інтеграція, ASEAN, зовнішньоекономічні зв'язки, торгівля товарами, інвестиції.

60 с., 4 табл., 12 рис., 1 дод., бібліограф.: 56 найм.

ABSTRACT

Kvasnytska O. H. Complex qualification bachelor's thesis *Prospects of deepening integration processes in the world. Challenges and prospects of economic integration in ASEAN countries. Specialty 292 International Economic Relations. Educational Program «International Business. Business Translation».* Vasyl' Stus Donetsk National University, Vinnytsia, 2024.

The qualification (bachelor's) thesis examines the theoretical foundations of international economic integration, in particular, its main goals, forms, and stages of development. A comparative analysis of the economies of the ASEAN member states was carried out and the effectiveness of their foreign economic relations (including with Ukraine) is assessed. The strategies for strengthening and deepening economic integration in ASEAN are characterized.

Keywords: international economic integration, ASEAN, foreign economic relations, trade in goods, investments.

60 p., 4 tabl., 12 fig., 1 application, bibliography: 56 items.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ, СКОРОЧЕНЬ	5
ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ.....	10
1.1 Сутність, цілі, форми та етапи розвитку міжнародної економічної інтеграції	10
1.2 Економічні наслідки вступу країн до торгово-економічних інтеграційних об'єднань	16
1.3 Загальна характеристика та цілі створення Асоціації держав Південно-Східної Азії.....	19
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В ASEAN..	24
2.1 Місце ASEAN серед інших торгово-економічних інтеграційних об'єднань	24
2.2 Порівняльний аналіз економік країн-учасниць ASEAN.....	26
2.3 Оцінка зовнішньоекономічної діяльності ASEAN.....	31
РОЗДІЛ 3 МІСЦЕ ASEAN У СУЧАСНІЙ СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН.....	42
3.1 Внутрішні та зовнішні виклики як перешкоди для економічної інтеграції ASEAN.....	42
3.2 Стратегії зміцнення та поглиблення економічної інтеграції в ASEAN	46
3.3 Сучасний стан, особливості та перспективи співробітництва України з країнами-учасницями ASEAN	50
ВИСНОВКИ.....	58
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	61
ДОДАТКИ.....	66

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ, СКОРОЧЕНЬ

ASEAN – Association of South East Asian Nations

ПІІ – прямі іноземні інвестиції

ТНК – транснаціональна компанія

ВВП – внутрішній валовий продукт

ООН – Організація Об'єднаних Націй

ЄЕС – Європейська економічна спільнота

ЄАВТ – Європейська асоціація вільної торгівлі

НАФТА – Північноамериканська зона вільної торгівлі

ЄС – Європейський Союз

МЕРКОСУР – Спільний ринок країн Південної Америки

КОМЕСА – Спільний ринок Східної та Південної Африки

КАРІКОМ – Карибське співтовариство і Карибський спільний ринок

ЗТО – зовнішньоторговельний обіг

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Економічні зв'язки між країнами світу існували завжди, але з поглибленням міжнародного поділу праці економічна взаємодія держав стає все більш важливим чинником процесу відтворення, задоволення суспільних потреб та розвитку світового господарства. На сьогодні обсяг міжнародної зовнішньої торгівлі перевищує 62 трлн дол. США, що становить більше половини сумарного обсягу ВВП країн світу. Зумовлено це тим, що підвищення ефективності господарської діяльності та скорочення суспільних витрат потребують постійного поглиблення спеціалізації виробництва при забезпеченні певного рівня його концентрації. Внаслідок цих процесів відбувається становлення, розвиток та розширення міжнародного співробітництва, формується світове господарство як економічна єдність, поглиблюється інтегрованість країн. На сьогодні міжнародна економічна інтеграція – це потужний інструмент прискорення розвитку регіональної економіки та підвищення конкурентоспроможності на світовому ринку країн-учасниць інтеграційних угруповань.

Одним з таких угруповань є ASEAN, основною метою якого є прискорення економічного зростання, соціального прогресу та культурного розвитку країн-учасниць, а також сприяння миру та безпеці в Південно-Східній Азії. Частка цього економічного об'єднання у світовому ВВП у 2022 р. досягла 3,6% і продовжує поступово зростати. За період свого існування Асоціації вдалося сформувати союз досить різних за ступенем економічного розвитку країн, проте з глибокими політичними, торговельно-економічними та інвестиційними зв'язками.

Дослідженню економічної діяльності країн-учасниць ASEAN присвячено праці Ю. Макогона, В. Герасимчука, С. Шергіна, Г. Локшина, Н. Городні та інших. Такі відомі вітчизняні і зарубіжні вчені, як А. Берковський, С. Мухібат, А. Расджид, Кхуонг Ву та інші у своїх працях вивчали основні проблеми та перспективи їх взаємодії в рамках об'єднання.

Проте в умовах динамічних змін у світовій економіці питання впливу інтеграції на економіку країн-учасниць ASEAN є досить актуальним, а тому потребує подальшого вивчення та аналізу.

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні теоретико-методичних засад та розробці практичних рекомендацій щодо перспектив поглиблення інтеграційних процесів у світі у контексті економічної інтеграції в країнах ASEAN.

Для досягнення мети були поставлені та вирішені наступні **завдання**:

- охарактеризувати найвідоміші теорії міжнародної економічної інтеграції, її основні цілі, форми та етапи розвитку;
- визначити позитивні та негативні наслідки вступу країн до торгово-економічних інтеграційних об'єднань;
- навести загальну характеристику та цілі створення ASEAN;
- визначити місце ASEAN серед інших торгово-економічних інтеграційних об'єднань;
- провести порівняльний аналіз економік країн-учасниць ASEAN;
- оцінити ефективність зовнішньоекономічної діяльності ASEAN;
- визначити внутрішні та зовнішні виклики в ASEAN, що виступають перешкодами для економічної інтеграції;
- охарактеризувати стратегії зміцнення та поглиблення економічної інтеграції в ASEAN;
- оцінити сучасний стан, особливості та перспективи співробітництва України з країнами-учасницями ASEAN.

Об'єктом дослідження є розвиток інтеграційних процесів у країнах світу.

Предметом дослідження є теоретичні, науково-методичні та практичні аспекти торговельно-економічного співробітництва країн ASEAN та перспектива їх подальшого розвитку з іншими країнами, зокрема з Україною.

Методи дослідження. У процесі проведення дослідження використовувалися такі наукові методи: *теоретичного узагальнення* – для

визначення теоретичних основ міжнародної економічної інтеграції; *аналізу і синтезу* – для розкриття сутності та основних особливостей позитивних і негативних наслідків вступу країн до торгово-економічних інтеграційних об'єднань; *групування і класифікації, структурного, економіко-статистичного аналізу* – для дослідження економічного стану та основних показників зовнішньої торгівлі країн-учасниць ASEAN; *графічні* – для наглядного зображення отриманих результатів дослідження.

Практичне значення висновків та рекомендацій, що викладено у кваліфікаційній (бакалаврській) роботі полягає в тому, що їх використання сприятиме розробці ефективних стратегій співпраці України з країнами-учасницями ASEAN, що дозволить забезпечити більш стабільні та вигідні умови для розвитку торгівлі, інвестиційної діяльності та інших форм економічного співробітництва між сторонами.

Окремі результати кваліфікаційної (бакалаврської) роботи були висвітлені у трьох статтях:

1. Савченко М., Кулявець В., Квасницька О. Проблеми і перспективи економічного співробітництва України з країнами Асоціації держав Південно-Східної Азії. *Галицький економічний вісник*. 2023. Том 80. № 1. С. 120-130. DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2023.01.120
2. Варламова М.Л., Квасницька О.Г., Гегамян Л.Р. Розвиток процесів регіональної економічної інтеграції в країнах Азії та Європи. *Бізнес Інформ*. 2023. Вип. 11. С. 18–27.
3. Савченко М.В., Квасницька О.Г. Сучасний стан, особливості та перспективи співробітництва України з країнами-учасницями АСЕАН. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2024. Вип. 2. С. 144–149.

Також результати роботи було апробовано на XXIV Всеукраїнській науковій конференції студентів та молодих вчених «Проблеми розвитку соціально-економічних систем в національній та глобальній економіці» (18 квітня 2024 р., м. Вінниця).

Структура кваліфікаційної (бакалаврської) роботи складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел із 56 найменувань. Робота містить 4 таблиці, 12 рисунків. Загальний обсяг становить 60 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

1.1 Сутність, цілі, форми та етапи розвитку міжнародної економічної інтеграції

Міжнародні економічні відносини завжди мали великий вплив на розвиток як кожної окремої країни, так і світової економіки в цілому. Оскільки зараз усі держави так чи інакше залучені до міжнародної торгівлі, то особливого значення набуває їх належність до певних інтеграційних угруповань. Крім того, в останні десятиліття відбулися суттєві зміни в економічній географії: основна увага змістилась із сільського господарства на промисловість та сферу послуг. Таким чином регіональна інтеграція надає можливість прискорити розвиток будь-якої країни.

Головним поштовхом до розвитку інтеграційних процесів у сучасній системі міжнародних економічних відносин стало прискорення руху товарів та факторів їх виробництва між різними країнами. Перед світовою спільнотою постало питання створення більш надійних ланцюгів поставок та усунення численних перешкод на шляху міжнародної торгівлі. Міждержавні інтеграційні об'єднання та багатосторонні угоди стали основним способом вирішення усіх перелічених проблем.

Вважається, що термін «економічна інтеграція» вперше згадується в 30 рр. XX ст. в роботах німецьких та шведських економістів Р. Шмеда, Х. Кельзена та Д. Шиндлера. Вчені запозичили його із природничих наук та перенесли до сфери аналізу суспільних відносин, задля опису об'єднання людей, зокрема держав, у певну соціально-політичну цілісність [1, с. 15]. Однак сьогодні можна нарахувати декілька десятків визначень цього поняття.

Значення слова «інтеграція» походить від латинського «*integratio*» - відновлення, а основне значення цього терміну – зближення, злиття, асиміляція різнорідних елементів в єдине ціле [2]. Отже, у загальному

розумінні "регіональна економічна інтеграція" означає процес поступового об'єднання країн як економічних суб'єктів з метою створення нового міжнародного господарського організму – регіонального комплексу.

Що стосується трактувань поняття «міжнародної економічної інтеграції», то їх умовно можна поділити на декілька груп [1]:

- **перша група**, до прибічників якої входять А. О. Задоя [3], С. В. Мочерний [4] та ін., визначає економічну інтеграцію як *процес* зближення та об'єднання окремих національних економік у межах угруповань.

- **друга група** (К. Т. Кравченко, В. В. Козик та ін.) розглядає інтеграцію як результат процесу формування єдиної багатонаціональної економіки зі спільним відтворювальним процесом, яка приходить на заміну національних економік країн-учасниць: «Економічна інтеграція – це широке міждержавне об'єднання, яке діє відповідно до спеціальних договорів і має певну організаційну. У межах такого об'єднання на території країн-учасниць діють різні види господарської діяльності на особливих пільгових умовах порівняно з рештою країн. Йому притаманні більш глибокий міжнародний поділ праці, посилений обмін товарів, послуг, капіталу, робочої сили, прискорення виробництва» [5, с. 458].

- **третя група**, представлена О. Г. Чувардинським та Е. Андерсоном [6] трактує інтеграцію в двох аспектах: як *економічну категорію* і як *процес*. Як економічна категорія, вона виступає у ролі міжнародних економічних відносин регіонального економічного об'єднання, які включають в себе виробництво, розподіл, обмін та споживання товарів всередині і поза інтеграційним угрупованням. При цьому, прибічники такого підходу розглядають інтеграцію не як процес зближення, зрощування і т. д., а як процес формування умов для підвищення ефективності функціонування національних економік держав за рахунок їх взаємодії.

- **четверта група**, яка базується на системному підході, розглядає економічну інтеграцію і як *процес*, і як *результат взаємодії економічних систем держав-учасниць*. Її представники вважають, що система є єдиною

організаційною структурою, що працює завдяки взаємодії соціально-економічних утворень та інститутів. Тому економічну інтеграцію вони визначають як взаємодію економічних систем окремих країн з метою усунення дискримінації між господарськими одиницями та створення якісно нової міжнародної економічної структури. До прибічників такого підходу можна віднести М. Ходжеса, К. Дойча, У. Уолласа [7], А. С. Гальчинського, І. В. Бураковського, О. В. Булатову, А. С. Філіпенка [8] та ін.

Створюючи інтеграційні угруповання, усі країни, незалежно від розмірів економіки та частки на світовому ринку, переслідують приблизно однакові цілі. Основна мета об'єднання різних країн має **економічний** характер і виражається у розширенні розмірів ринку, скороченні трансакційних витрат та створенні більш стабільної основи для торгівлі. Серед інших економічних цілей міжнародної інтеграції можна виділити наступні [9]:

- максимізація прибутків від зовнішньої торгівлі та інших форм міжнародного співробітництва в рамках інтеграційного угруповання;
- створення відповідних умов для вільного потоку товарів, послуг, робочої сили та факторів виробництва;
- збільшення національного продукту та доходу;
- підтримка молодих галузей національної промисловості;
- модернізація та структурна перебудова економіки за рахунок використання ринкового досвіду, капіталів та технологій більш розвинутих учасників угруповання;
- спрощення доступу до зовнішніх факторів виробництва, тобто природних ресурсів та технічних знань.

Окрім економічних цілей міжнародна інтеграція також дозволяє реалізувати деякі **культурні** прагнення країн, такі як нівелювання мовних бар'єрів та етнічних конфліктів. Також варто відмітити **політичні** цілі, які полягають у проведенні спільної зовнішньої політики, забезпеченні міжнародної безпеки та зближенні національних законодавств, норм і стандартів [9].

Для країн, які розташовані географічно близько одна до одної та мають схожі проблеми в галузі розвитку, наявність добрих відносин із сусідами, підкріплених взаємними економічними зобов'язаннями, є найважливішим політичним пріоритетом. Крім того, інтеграція дозволяє реалізувати цілі, пов'язані зі **спільними потребами** усіх країн. Зокрема, це розвиток науки та впровадження нових технологій, захист навколишнього середовища, підвищення рівня життя населення, а також захист прав та свобод людини.

Досягнення усіх перелічених вище цілей можливе лише завдяки спільним зусиллям та розробці скоординованої стратегії дій кожної країни-учасниці інтеграційного об'єднання.

На сьогодні існує декілька класифікацій процесів міжнародної економічної інтеграції, які відрізняються залежно від критеріїв оцінки. Однією з найбільш популярних є класифікація Б. Баласи, угорського економіста та аналітика, яку він виклав у своїй науковій роботі під назвою «Теорія економічної інтеграції» (The Theory of Economic Integration, 1962) [10]. Вчений стверджує, що у своєму розвитку будь-яке інтеграційне угруповання проходить п'ять етапів: зона вільної торгівлі, митний союз, спільний ринок, економічний і валютний союз та повна інтеграція. Кожен із зазначених етапів характеризується певними особливостями, які наведені на рис. 1.1.

Одним із найпростіших видів інтеграції є **зона вільної торгівлі**, яка передбачає виникнення мінімальних економічних зв'язків між учасниками. Держави, що входять до даного угруповання, зберігають свої кордони та контроль за переміщенням товарів. Цей вид інтеграції характеризується значним зниженням або навіть повним скасуванням митних тарифів між країнами-учасницями, при цьому кожна держава має власні тарифи щодо третіх країн відповідно до своєї економічної політики. Основна проблема, з якою стикаються країни під час створення зон вільної торгівлі, стосується виникнення суперечок, оскільки такі угоди, як правило, пропонують обмежені механізми їх вирішення. Ця форма інтеграції є основою таких угруповань, як ЄАВТ, НАФТА, та ASEAN [1].

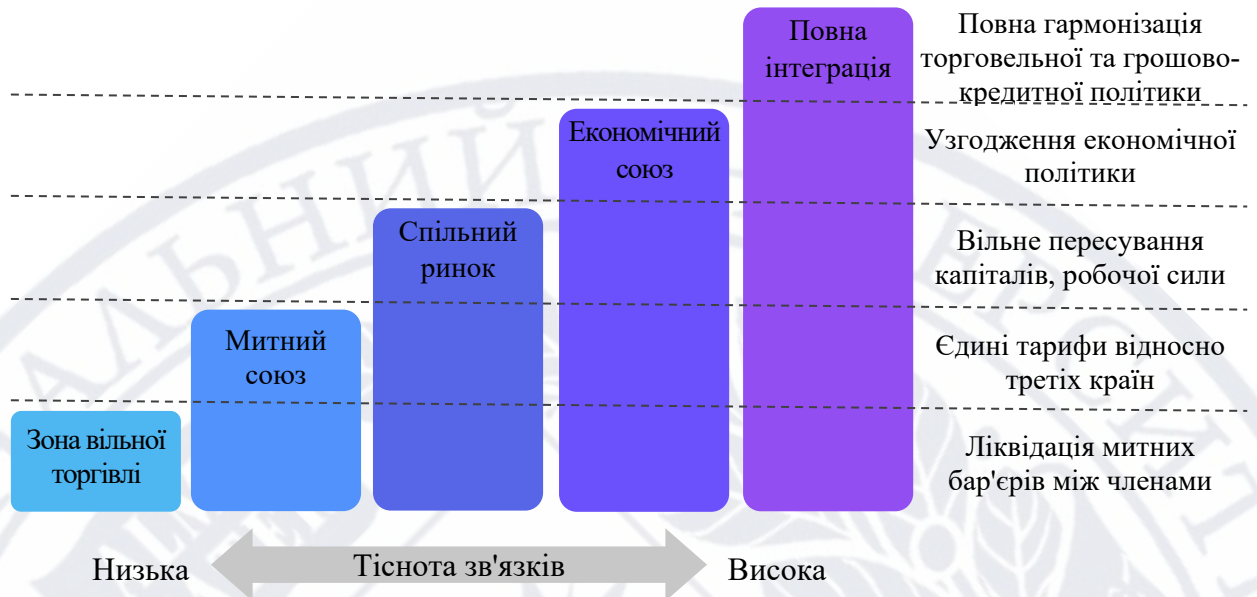

Рисунок 1.1 – Основні риси форм міжнародної економічної інтеграції

Джерело: побудовано автором на основі [1, с. 18; 11]

Наступним етапом міжнародної інтеграції є **митний союз** – домовленість між країнами-учасниками, яка передбачає скасування національних митних тарифів та створення загального торгового режиму. Для країн, що не входять до союзу, передбачається впровадження єдиної системи нетарифного регулювання. Цей вид інтеграційного об'єднання ґрунтується на зміцненні зв'язків між країнами та сприяє структурним змінам у виробництві та споживанні, при цьому рух капіталу та робочої сили залишається обмеженим. Прикладами такого угруповання можуть виступати ЄЕС, МЕРКОСУР та ін. [1].

Створення митного союзу не передбачає уніфікацію митних тарифів для усіх груп товарів, тому по мірі зміцнення інтеграційних зв'язків країни переходять до формування **спільного (єдиного) ринку**. Ключовою ознакою цієї форми міжнародної інтеграції є формування єдиного економічного простору, що призводить до усунення всіх бар'єрів щодо руху товарів, послуг, капіталу та робочої сили [12]. Проте кожен учасник також має свої власні правила, наприклад стандарти продукції. Спільний ринок є найважливішим кроком до повної економічної інтеграції.

Економічний союз передбачає як створення спільного ринку між країнами-учасниками, так і спільну торговельну політику щодо третіх країн. Вільний рух сировини та виробленої продукції в економічному союзі супроводжується гармонізацією внутрішньої та зовнішньої економічної політики. У більшості випадків країни-учасниці мають єдину грошову одиницю [1]. Найвідомішим прикладом економічного союзу є ЄС, який був створений 1 листопада 1993 р. внаслідок підписання Маастрихтського договору [13].

Валютний союз – тісно пов'язаний з попереднім етапом, оскільки доповнює його шляхом формування єдиної валютно-фінансової системи та введення єдиної валюти, що виконує всі функції грошей у межах інтеграційного об'єднання та у взаємовідносинах з іншим світом. Передбачається, що національні валютно-фінансові системи, в тому числі і національні валюти країн-учасниць припиняють своє існування. Саме на такому етапі знаходиться Європейський Союз [14].

Повна економічна інтеграція вважається прикладом найбільш тісної взаємодії між країнами, яка характеризується повною гармонізацією торговельної, грошово-кредитної та фіскальної політики, включаючи спільні податкові та пільгові ставки, а також єдиною валютою. Крім цього, відбувається також впровадження єдиної системи стандартів продукції, послуг тощо [1].

На сучасному етапі важко переоцінити вплив інтеграційних процесів на світову економіку, оскільки він виявляється у всіх аспектах економічного життя. Свідченням важливості цього явища для усіх країн світу є велике різноманіття трактувань та визначень поняття «економічна інтеграція». Основними дієвими важелями інтеграції є співпраця та взаємодія окремих країн з метою досягнення спільних цілей у сферах економіки, політики, науки та культури. Залежно від ступеня тісноти економічних зв'язків між країнами та взаємодії їхніх ринків економічна інтеграція поділяється на п'ять основних форм (зона вільної торгівлі, митний союз, спільний ринок, економічний і

валютний союз та повна інтеграція), причому кожна наступна базується на попередній, доповнюючи та розширюючи її.

1.2 Економічні наслідки вступу країн до торгово-економічних інтеграційних об'єднань

Протягом усього періоду розвитку економічної інтеграції вчені та науковці з різних країн намагалися пояснити наслідки інтеграційних процесів, з'ясувати їх основні переваги та ризики. Ці спроби знайшли своє відображення у різноманітних теоретичних концепціях міжнародної економічної інтеграції, створених ученими, що належали до різних шкіл економічної думки.

Одна з таких концепцій була висунута британським економістом та лауреатом Нобелівської премії з економіки Дж. Мідом. **Теорія «другого найкращого»** свідчить про те, що політика вільної торгівлі має виключно позитивний вплив на міжнародний добробут, у той час як альтернативи інтеграції можуть мати як позитивні, так і негативні наслідки [15].

На відміну від Дж. Міда, голландський економіст Я. Тінберген висунув ідею існування **«позитивної» та «негативної» інтеграції**, різниця між якими полягає у скасуванні одних та необхідності введення інших інструментів міжнародної економічної політики [16].

Теорія «домінуючих неекономічних чинників», розроблена Л. Кеоханом [17] та П. Робсоном [18], виходить з припущення, що головним стимулом для створення інтеграційних угруповань є неекономічні мотиви. При цьому приєднання країни до інтеграційного об'єднання вчені розглядають як справу національного престижу. Відтак, інтеграційні союзи, насамперед, допомагають країнам покращити свій міжнародний імідж та збільшити рівень міжнародної безпеки.

Відповідно до **теорії «подолання фактора обмеженості»**, яку розробили П. Баклі, М. Кесон [19] та А. Ругман [20], держави вступають до інтеграційних об'єднань, щоб отримати додаткові джерела сировини та інших

виробничих ресурсів. Згідно з цією концепцією, основними позитивними результатами інтеграції виступають збільшення масштабів виробництва та покращення його технологічного рівня.

Неокейнсіанська концепція, створена К. Купером, Б. Масселом [21], Ф. Абрахамом [22] та ін., стверджує, що інтеграція може сприяти поєднанню національних програм економічної політики з перевагами тісної економічної співпраці. Однак, за таку можливість країна може заплатити ціною втрати частини своїх державних механізмів управління національною економікою, які переходять до наддержавних інституцій.

Теорія митних союзів канадського економіста Дж. Вайнера, викладена у його роботі "Проблеми митних союзів" (1950 р.), стала однією з найбільш популярних серед великої кількості теоретичних концепцій інтеграції [23]. Її основою став аналіз змін суспільного добробуту держав після їх вступу до митного союзу. Відповідно до висновків науковця, створення такого об'єднання країн впливає на їх торговельні потоки та розподіл ресурсів, що веде до виникнення двох видів ефектів – статичних і динамічних, які можуть мати як позитивні, так і негативні наслідки.

Статичні ефекти характеризуються як короткострокові економічні наслідки, що спостерігаються одразу після створення митного союзу як його безпосередні результати. Натомість динамічні ефекти проявляються лише через певний період функціонування митного союзу.

Статичні ефекти виникають внаслідок того, що економічна інтеграція комбінує окремі елементи політики вільної торгівлі між державами-учасниками з політикою протекціонізму відносно третіх країн. За допомогою лібералізації торгівлі всередині митного союзу країни, що входять до нього, досягають реалізації порівняльних переваг та оптимізують розподіл ресурсів між собою, збільшуючи при цьому обсяги виробництва. Цей ефект відомий як *ефект створення торгівлі*, що зростає за рахунок ліквідації митних тарифів.

Однак застосування інструментів політики протекціонізму призводить до дискримінації торговельних партнерів, які не є членами митного союзу.

Держави-учасниці починають віддавати перевагу імпорту товарів з країн-партнерів по союзу, навіть якщо імпорт з третіх країн є відносно дешевшим. Таке перенаправлення торговельних потоків, що призводить до втрати ефективності, називається *ефектом відхилення торгівлі*.

Крім уже зазначених, статичні ефекти інтеграції також включають *зменшення адміністративних витрат*, що виникають внаслідок здійснення торговельних операцій, та *покращення умов торгівлі з третіми країнами*. Так, за рахунок скасування торговельних бар'єрів та спрощення митних процедур в інтеграційному угрупованні зменшується потреба у складних системах контролю за переміщенням товарів між країнами-учасницями. Це дозволяє суттєво скоротити витрати на управління митними та прикордонними службами. Крім того, кожна країна-учасниця може підсилити свої позиції на міжнародних ринках завдяки членству в інтеграційному об'єднанні, що призводить до покращення її умов торгівлі з третіми країнами.

Окрім статичних ефектів, вступ до митного союзу забезпечує країнам також певні *динамічні переваги*, які стають помітними у процесі розвитку інтеграції на довгостроковій основі.

До *позитивних* динамічних ефектів міжнародної економічної інтеграції можна віднести:

- збільшення обсягів ринків збуту для виробників країн-учасниць завдяки полегшенню їх доступу на ринки партнерів;
- створення можливостей для використання переваг ефекту масштабу;
- стимулювання конкуренції, що призводить до впровадження нових та вдосконалення існуючих технологій, а також до підвищення якості продукції;
- збільшення притоку ПІІ у перспективні галузі промисловості;
- розвиток інфраструктури, зокрема транспорту, телекомунікацій та ін.;
- зменшення ризиків від підприємницької діяльності;
- появу можливостей для спільного вирішення соціально-економічних проблем.

На довгостроковій основі можливе виникнення і негативних ефектів інтеграції, таких як:

- відтік ресурсів із менш економічно розвинених країн-учасниць союзу до більш розвинених;
- збільшення цін на готову продукцію через олігополістичні змови ТНК країн-учасниць;
- появу ефекту втрат від збільшення масштабів виробництва, що пов'язано з формуванням занадто великих компаній, які стають неефективними через зайву бюрократизацію та інші чинники.

Оцінка наслідків створення інтеграційних угруповань – досить важливе, проте суперечливе питання, на що вказує наявність великої кількості різних концепцій та теорій відомих економістів з усього світу. З одного боку, існує чимало позитивних ефектів вступу країн до економічних угруповань, найважливішими з яких є використання переваг ефекту масштабу та розширення ринків збуту виробленої продукції. При цьому не варто забувати і про негативні наслідки, які виявляються у втраті частини національного контролю над економікою, а також у виникненні односторонніх переваг для більш розвинених країн-учасниць союзу. Однак в цілому позитивні ефекти інтеграції, як статичні, так і динамічні, є більш помітними, ніж негативні, що свідчить про доцільність створення таких союзів.

1.3 Загальна характеристика та цілі створення Асоціації держав Південно-Східної Азії

ASEAN – це міжнародна політична, економічна й культурна регіональна організація, яка була створена у 1967 р. у м. Бангкок (Таїланд) шляхом підписання Індонезією, Малайзією, Філіппінами, Сінгапуром і Таїландом Декларації ASEAN (Бангкокської декларації) [24]. З часом до угруповання приєдналися також Бруней (1984 р.), В'єтнам (1995 р.), Лаос і М'янма (1997 р.) та Камбоджа (1999 р.). Загалом до ASEAN наразі входять 10 держав,

чисельність населення яких складає близько 680 млн осіб [25], а загальна площа – 4,5 млн км² [26].

Основними причинами, що дали поштовх створенню ASEAN, були загроза війни та побоювання держав регіону щодо розширення впливу комуністів. Країни Південно-Східної Азії практично одразу після здобуття незалежності опинилися у сфері впливу Холодної війни, і почали шукати будь-які можливі шляхи для кооперації. Тому початкова роль ASEAN була, швидше, політичною, аніж економічною, оскільки на початку існування об'єднання найвагоміші угоди між країнами-учасницями укладалися саме у сфері політичної співпраці та безпеки [27, с. 617].

На сьогодні відповідно до Декларації ASEAN основними цілями та завданнями Асоціації є [28]:

- прискорення економічного зростання, соціального та культурного розвитку в регіоні шляхом співпраці на засадах рівності та партнерства;
- сприяння регіональному миру і стабільності шляхом поваги до справедливості і верховенства права у відносинах між країнами регіону та дотримання принципів Статуту ООН;
- активне співробітництво з питань, що становлять взаємний інтерес в економічній, соціальній, культурній, технічній та науковій сферах;
- взаємодопомога в освітній, професійній, технічній та адміністративній сферах;
- поглиблення співпраці з метою розвитку сільського господарства та промисловості, вдосконалення транспортних і комунікаційних мереж та проведення досліджень у сфері міжнародної торгівлі товарами;
- сприяння вивченню проблем Південно-Східної Азії;
- підтримка тісної співпраці з іншими міжнародними та регіональними організаціями зі схожими цілями та задачами.

У своїх відносинах країни-учасниці ASEAN дотримуються наступних фундаментальних принципів, що містяться в Договорі про дружбу і співробітництво в Південно-Східній Азії від 1976 р. [28]:

- взаємна повага до незалежності, суверенітету, рівності, територіальної цілісності та національної ідентичності всіх націй;
- право кожної держави вести своє національне життя без зовнішнього втручання, підривної діяльності або примусу;
- невтручання у внутрішні справи одна одної;
- врегулювання розбіжностей або суперечок мирним шляхом;
- відмова від погроз або застосування сили;
- ефективне співробітництво між собою.

Головним керівним органом ASEAN є саміт лідерів (голів держав і урядів) країн-учасниць, який відповідно до Хартії проводиться двічі на рік. Водночас для вирішення нагальних питань передбачено також проведення екстрених зустрічей керівництва ASEAN. Щорічно відбуваються наради міністрів закордонних справ, фінансів, економіки та сільського господарства. Поточне керівництво здійснює Постійний комітет у складі міністра закордонних справ країни-голови та послів решти країн-учасниць [29].

Секретаріат ASEAN був створений у лютому 1976 р. міністрами закордонних справ країн-учасниць ASEAN. Нині він розміщується в Міністерстві закордонних справ Індонезії (м. Джакарті) і очолюється Генеральним секретарем. Основною функцією Секретаріату ASEAN є забезпечення ефективності в координації діяльності органів ASEAN та реалізації проектів та заходів [30].

У кожній з країн-учасниць ASEAN налагоджена діяльність Національних секретаріатів за різними напрямками роботи. Зокрема, діє 29 комітетів і 122 робочі групи, що дає можливість щорічно проводити понад 300 заходів на рівні міністрів, найвищих посадових осіб та експертів [29].

Відповідно до Статуту в об'єднанні також створено Комітет постійних представників при ASEAN, який складається з послів держав-учасниць і базується в Джакарті. Головування в Комітеті відбувається відповідно до щорічної ротації головування в ASEAN. До основних завдань Комітету постійних представників можна віднести [31]:

- моніторинг та імплементацію рішень лідерів;
- координацію наскрізних питань;
- зміцнення відносин із зовнішніми партнерами ASEAN;
- забезпечення основного та адміністративного керівництва і підтримки Секретаріату ASEAN.

Протягом усього періоду існування в ASEAN відбувалась велика кількість трансформацій, головною метою яких було розширення регіональної співпраці. Так, задля подолання негативних наслідків Азійської валютно-фінансової кризи (1997-1998 рр.) у 1999 р. було створено модель ASEAN+3 (Японія, Китай, Південна Корея). У 2005 р. до цієї ініціативи були додатково залучені Австралія, Індія та Нова Зеландія, що сприяло створенню серед 16 країн-учасниць зони вільної торгівлі у форматі Східноазійського саміту (ASEAN+6). У 2011 р. до саміту долучились також Росія та США (ASEAN+8), створивши умови для стратегічного діалогу та формуванню нової архітектури безпеки та інтеграції в АТР [29].

Отже, ASEAN – одне з найбільш успішних інтеграційних об'єднань Південно-Східної Азії. Це регіональне міжурядове угруповання було створено з метою сприяння економічному розвитку, політичній стабільності та культурній співпраці між 10 країнами регіону. Організація працює на засадах діалогу, співпраці та забезпечення мирного співіснування держав-учасниць.

Висновки до розділу 1

У період активного розвитку сучасних інтеграційних процесів питання дослідження цього поняття є особливо актуальним. Інтеграція – не що інше, як об'єктивна закономірність розвитку сучасних відносин між державами. Міжнародна інтеграція є складним, суперечливим та неоднозначним процесом, однак водночас це один із засобів покращення економічного добробуту країн у результаті переходу до більш ефективного виробництва. Дослідження праць вітчизняних та зарубіжних науковців щодо розвитку

світових інтеграційних процесів свідчить про їх позитивний теоретичний та практичний вплив на економіку країн. Аналізуючи різні погляди на сутність та цілі інтеграційних процесів, можна зробити висновок про те, що єдиної теорії міжнародної економічної інтеграції не існує, тому кожна країна обирає власний унікальний шлях. Визначаючись з формою інтеграційного об'єднання, до якого вступити, держава повинна враховувати свої сильні та слабкі сторони економіки та поставити перед собою конкретну мету, якої вона хоче досягти внаслідок співпраці з іншими країнами.

На сьогодні існує безліч теоретичних концепцій, спрямованих на пояснення наслідків інтеграційних процесів. Однією з найбільш популярних є теорія митних союзів Дж. Вайнера, яка визначає статичні і динамічні ефекти інтеграції. Статичні ефекти включають зростання торгівельних потоків, оптимізацію розподілу ресурсів, скорочення адміністративних витрат та поліпшення умов торгівлі з третіми країнами. Проте також вони можуть призвести до дискримінації торговельних партнерів та ефекту відхилення торгівлі. Динамічні ефекти виникають у довгостроковій перспективі і включають розширення ринку, використання переваг ефекту масштабу, посилення конкуренції, збільшення обсягів ПІІ та розвиток інфраструктури. Негативний вплив цих ефектів виражається у відтоці ресурсів з менш розвинених країн, підвищенні цін через олігополістичні змови та ефекті втрат від збільшення масштабів виробництва.

Асоціація держав Південно-Східної Азії – це міжнародна організація, заснована в 1967 р. для прискорення економічного зростання, соціального прогресу та культурного розвитку, а також задля сприяння миру та безпеці в Південно-Східній Азії. Основні органи управління ASEAN включають саміт лідерів держав та урядів, Секретаріат та Комітет постійних представників.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В ASEAN

2.1 Місце ASEAN серед інших торгово-економічних інтеграційних об'єднань

Серед великої кількості торгово-економічних інтеграційних об'єднань, які сьогодні існують у світі, ASEAN виступає досить важливим гравцем, оскільки займає унікальне місце в глобальному економічному ландшафті. У світлі глобалізації та стрімкого розвитку світового ринку, ASEAN виходить на перший план як один із найважливіших регіональних блоків з великим потенціалом для створення стійкого економічного простору. Його вплив та значення помітні не лише на території Південно-Східної Азії, але й у світовому масштабі.

У табл. 2.1 представлено ключові показники основних світових торгово-економічних інтеграційних об'єднань (НАФТА, ЄС, ASEAN, МЕРКОСУР, КОМЕСА та КАРІКОМ) за 2022 р. [25, 32, 33].

Таблиця 2.1 – Порівняння основних світових торгово-економічних інтеграційних об'єднань, 2022 р.

Інтеграційне об'єднання	Площа, млн км ²	Населення, млн. осіб	ВВП, млрд дол. США	ВВП на душу населення, дол. США	Кількість країн-учасниць
НАФТА	21,6	508	29128	47 090	3
ЄС	4,2	449	16624	36 994	27
ASEAN	4,5	680	3242	12 569	10
МЕРКОСУР	11,9	271	2620	12 460	4
КОМЕСА	11,8	640	981	2 933	21
КАРІКОМ	0,5	19	95	13 045	15

Джерело: побудовано автором на основі [25; 32; 33]

За даними 2022 р. загальна чисельність населення ASEAN складає близько 680 млн осіб, що робить Асоціацію інтеграційним об'єднанням із найбільшим у світі споживчим ринком [25]. Однак, у зв'язку з такою великою

кількістю населення, об'єднання також стикається з певними демографічними викликами. Зокрема, зростання населення створює тиск на соціальні та економічні системи країн-учасниць, а також викликає проблеми на ринку праці та в сфері освіти. Однак у цьому існують і позитивні аспекти, оскільки велике населення дає підґрунтя для розвитку внутрішнього ринку та збільшення споживчого попиту всередині об'єднання.

За показником ВВП ASEAN займає третє місце серед інтеграційних угруповань, після НАФТА та ЄС. З 1967 р. загальний ВВП Асоціації постійно зростає і за 55 років збільшився більше, ніж у 20 разів – зі 161,5 до 3,24 трлн дол. США, що вказує на стійкий економічний розвиток об'єднання (рис. 2.1) [25]. Темпи зростання ВВП були особливо вражаючими в період після Азійської валютно-фінансової кризи, коли багато країн-учасниць ASEAN зробили значні зусилля для стабілізації своїх економік та повернення потоків іноземних інвестицій. Навіть попри виклики глобальної економічної кризи 2008 р. ВВП цього угруповання продовжував стабільно зростати із середньорічним темпом приросту у 5,7% до пандемії COVID-19 [34].

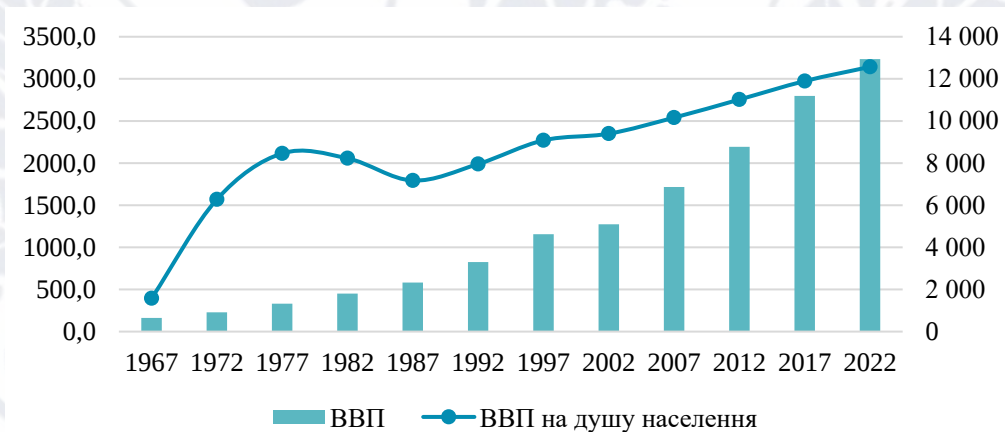

Рисунок 2.1 – Динаміка ВВП (ліва шкала, у млрд дол. США) та ВВП на душу населення (права шкала, дол. США) ASEAN за 1967-2022 рр.

Джерело: побудовано автором на основі [35]

За показником ВВП на душу населення ASEAN займає четверте місце серед проаналізованих торгово-економічних об'єднань (після НАФТА, ЄС та

КАРІКОМ), що свідчить про більш низький рівень розвитку, порівняно з іншими регіонами. Однак важливо враховувати, що цей показник не завжди відображає реальний стан економіки та соціального благополуччя. Загалом, середній рівень ВВП на душу населення в ASEAN динамічно зростає протягом усього періоду існування об'єднання, хоча і з невеликими спадами в середині 1980-х рр. та після кризи 1997 р. (рис. 2.1). Починаючи з 1967 р. цей показник збільшився із 1 567 до 12 569 дол. США, що свідчить про поступовий перехід країн-учасниць до більш високого рівня життя населення [25]. Серед основних причин таких змін варто відзначити ефективні економічні реформи, а також суттєве зростання обсягів виробництва промислової продукції та послуг.

ASEAN займає досить помітне місце серед основних торгово-економічних угруповань світу. Зокрема, дане об'єднання має найбільшу кількість населення серед проаналізованих, що створює значний потенціал для розвитку внутрішнього ринку та торгівлі. З іншого боку, висока густота населення може також призводити до тиску на економічну та соціальну системи країн-учасниць, а тому вимагає ретельного управління та контролю. Хоча ASEAN займає лише третє місце за обсягом ВВП, об'єднання демонструє стійке економічне зростання протягом усього періоду свого існування. За показником ВВП на душу населення Асоціація поступається одразу трьом угрупованням – НАФТА, ЄС та КАРІКОМ. Для підвищення якості життя громадян урядам країн-учасниць необхідно вживати систематичних заходів, спрямованих на розвиток освіти, інновацій та соціальної інфраструктури.

2.2 Порівняльний аналіз економік країн-учасниць ASEAN

ASEAN об'єднує досить різноманітні країни, які мають суттєві відмінності у своєму економічному та соціальному розвитку. До складу цієї організації входять як економічно потужні держави, так і менш розвинені нації. Не зважаючи на те, що така різноманітність викликає певні складнощі щодо узгодження стратегій та політик Асоціації, вона також створює унікальні

можливості для спільного економічного зростання країн та їх соціокультурного обміну. ASEAN виступає платформою, де враховуються національні інтереси усіх країн-учасниць та здійснюється спільна робота над забезпеченням стабільності та розвитку в регіоні Південно-Східної Азії.

Відповідно до класифікації Світового Банку (за рівнем ВВП на душу населення) країни-учасниці ASEAN поділяються на наступні групи [36]:

- **країни з доходом нижче середнього** – В'єтнам, Камбоджа, Лаос, М'янма, Філіппіни;
- **країни з доходом вище середнього** – Індонезія, Малайзія, Таїланд;
- **країни з високим доходом** – Бруней, Сінгапур.

Проведемо порівняльний аналіз економік країн-учасниць ASEAN, аби більш детально розглянути їх сучасний стан і визначити головні тенденції розвитку. У табл. 2.2 наведено характеристики основних показників цих держав.

Таблиця 2.2 – Порівняння основних показників країн-учасниць ASEAN у 2022 р.

Країна	Площа, км ²	Населення, тис. осіб	ВВП, млрд дол. США	ВВП на душу населення, дол. США	Рік вступу до ASEAN
Бруней	5765	449	16,6	36941	1984
В'єтнам	331236	98187	404,9	4124	1995
Індонезія	1916907	275501	1317,2	4781	1967
Камбоджа	181035	16768	28,9	1724	1999
Лаос	236800	7529	15,8	2101	1997
М'янма	676577	54179	56,4	1041	1997
Малайзія	330524	33938	406,0	11962	1967
Сінгапур	729	5976	437,2	73170	1967
Таїланд	513120	71697	498,9	6958	1967
Філіппіни	300000	115559	404,5	3500	1967

Джерело: побудовано автором на основі [24; 25]

Бруней є однією з найменших за розміром економік ASEAN, однак у 2022 р. він був другим у об'єднанні за величиною ВВП на душу населення

(36 941 дол. США) [25]. Видобуток нафти і газу є провідним економічним сектором країни, на нього припадає близько 90% державних доходів, 90% експорту та більше половини ВВП. Незважаючи на розвинутий енергетичний сектор, Бруней досить сильно залежить від імпорту більшості промислових товарів і продуктів харчування [37]. Останніми роками уряд країни усе більше зменшує її залежність від експорту вуглеводнів та зміщує акцент на диверсифікацію економіки, інвестуючи в такі галузі, як інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) та виробництво халялі [38].

В'єтнам є другим за популярністю інвестиційним напрямком в ASEAN (після Сінгапуру). До провідних секторів країни, куди вкладається найбільше коштів, належать туризм, виробництво електроніки та фінансові послуги. У 2022 р. на сектор послуг припадало 49,8% економіки В'єтнаму, на промисловість – 38,3%, на сільське господарство – 11,9% [35]. Провідні виробничі підприємства В'єтнаму належать до текстильної, швейної, меблевої та електронної промисловості і розташовані переважно на сході країни. Протягом останніх років на території В'єтнаму спостерігається активне зростання присутності відомих світових ТНК, таких як Samsung Electronics, Intel і Siemens. Щоб підтримати швидкозростаючу економіку, уряд В'єтнаму поступово збільшує кількість інфраструктурних проєктів, змінюючи їх модель фінансування на державно-приватну [37].

Індонезія – найбільша економіка ASEAN, у 2022 р. на неї припадало 40,1% сукупного ВВП країн-учасниць (1,32 трлн дол. США) [25]. Країна є четвертим за величиною споживчим ринком у світі, поступаючись за чисельністю населення лише Індії, Китаю та США [35]. Наразі Індонезія перебуває в процесі виконання Національного плану довгострокового розвитку – 20-річної стратегії, розрахованої на період з 2005 по 2025 рр. Країна уже досягла завершального етапу плану, який зосереджений на розвитку талантів та підвищенні глобальної конкурентоспроможності [37]. Індонезія також прагне розвивати свій туристичний сектор, щоб збільшити доходи та диверсифікувати джерела економічного зростання, яке наразі значною мірою

залежить від експорту сировинних товарів. Зокрема, нещодавно уряд запровадив безвізовий режим із 169 країнами для залучення іноземних туристів [38].

Оснoву економіки **Камбоджі** складає сільське господарство – країна вирощує та експортує такі культури, як рис, каучук, кукурудзу та маніок. Завдяки експорту агропродукції, виробництві одягу та активному розвитку туризму, економіка країни підтримувала середні темпи зростання на рівні 8% у період з 1998 по 2018 рр., що робило її однією з найбільш швидкозростаючих економік у світі. Туризм був та залишається найважливішою сферою послуг Камбоджі та одним із основних джерел іноземних інвестицій для країни. Через пандемію COVID-19 на початку 2020 р. кількість міжнародних туристів різко скоротилася на 74,1%, однак завдяки поверненню внутрішніх туристів до основних туристичних напрямків сектор туризму та подорожей Камбоджі починаючи з другого кварталу 2020 р. почав поступово відновлюватися [38].

Лаос – слаборозвинена країна, яка має найвищий рівень інфляції серед інших країн-учасниць ASEAN - 5,1% [37]. У 2022 р. економіка Лаосу зросла на 2,1% [25], що було зумовлено створенням нових інфраструктурних проєктів, збільшенням обсягів експорту електроенергії, а також розширенням оптової та роздрібної торгівлі. Крім того, протягом останніх років активно збільшуються припливи ПІІ до країни, що пов'язано із відкриттям низки спеціальних економічних зон [38].

Протягом останніх років завдяки успішним політичним та економічним реформам **М'янма** почала перетворюватись на процвітаючу країну. Держава має багаті природні ресурси, вигідне стратегічне положення, досить молоде населення та великий ринок з широкими інвестиційними можливостями. Довгострокове бачення М'янми полягає у досягненні інклюзивного та сталого економічного зростання, основними цілями якого є національне примирення, справедливий розвиток, захист природних ресурсів та створення нових робочих місць [38]. Однак через вплив пандемії COVID-19 та військового перевороту, який стався на початку 2021 р., країна знову занурилась в

економічну та гуманітарну кризу. За оцінками Світового банку, рівень бідності в М'янмі подвоївся порівняно з показниками до пандемії, і було втрачено близько 1 млн робочих місць [37].

Економіка **Малайзії** зростає помірними темпами, на рівні 4,61% щорічно [38]. У 2022 р. ВВП країни становив 406 млрд дол. США, з яких 8,9% припадало на сільське господарство, 39,2% - на промисловість та 51,9% - на сферу послуг [25; 35]. Найбільш розвиненими секторами сфери послуг Малайзії є оптова та роздрібна торгівля, а також ІКТ. У січні 2022 р. країна була визнана однією з найбільш привабливих для ПП в Південно-Східній Азії, що стало можливим завдяки її зусиллям щодо розвитку торгівлі та залучення іноземних інвестицій. Ключові галузі для інвестування в Малайзії включають туризм, зелені технології та логістику [37].

Сінгапур - високорозвинута країна з найвищим ВВП на душу населення серед усіх країн-учасниць ASEAN (73 170 дол. США) [25]. Комплексна фінансова політика, регуляторна ефективність та політична стабільність роблять країну однією з найбільш сприятливих для ведення бізнесу у світі. Як результат, у 2022 р. Сінгапур посів 1 місце в Індексі економічної свободи Heritage Foundation. Країна є центром передової виробничої діяльності та четвертим у світі експортером високотехнологічної продукції. Ключовими галузями для інвестицій у Сінгапурі є ІКТ, аерокосмічна промисловість, електроніка, фармацевтика та професійні послуги [37].

Таїланд – друга за величиною економіка ASEAN, на неї припадає 15,4% загального ВВП Асоціації [25]. Країна має змішану економіку, основними секторами якої є сільське господарство, виробництво, туризм, сфера послуг та видобуток природних ресурсів. Автомобільний сектор Таїланду є найбільшим в ASEAN, однак останніми роками на цю галузь значно вплинула поява електромобілів. Також очікується, що економічне відновлення країни після пандемії COVID-19 буде досить повільним, враховуючи її залежність від сфери туризму [38].

Філіппіни – одна з найбільш динамічно зростаючих економік Південно-Східної Азії та шоста за розміром ВВП країна у ASEAN (404,5 млрд дол. США) [25]. Швидкі темпи економічного розвитку держави базуються на високому споживчому попиті, що підтримується динамічним ринком праці та значними грошовими переказами [38]. Ключовими галузями філіппінської економіки є виробництво напівпровідників та іншої електроніки, аутсорсинг бізнес-процесів, фінансові послуги та туризм. Через пандемію COVID-19 темпи економічного зростання країни у 2020 р. дещо знизилися, що було зумовлено значним падінням споживання та обсягів інвестицій, а також різким зменшенням експорту та кількості туристів. Однак у 2021-2022 рр. економіка Філіппін почала поступово відновлюватися завдяки більш активній діяльності бізнесу, підкріпленій довірою споживачів, а також збільшенню обсягів державних інвестицій [37].

Наразі неможливо охарактеризувати ASEAN як групу однорідних за розвитком держав, оскільки серед них досі зберігаються значні відмінності у політичних, економічних та соціальних системах. Однак саме ця різноманітність створює унікальну динаміку взаємовідносин між країнами-учасницями об'єднання та сприяє обміну досвідом задля досягнення спільних цілей. Завдяки усвідомленню цієї гетерогенності та створенню конструктивних механізмів взаємодії, Асоціація може забезпечити більш ефективне співробітництво, спрямоване на забезпечення стабільності та розвитку в регіоні.

2.3 Оцінка зовнішньоекономічної діяльності ASEAN

Одним із ключових завдань, визначених при створенні ASEAN, було сприяння розвитку торгівлі як всередині угруповання, так і з іншими країнами світу [39]. За період 2013-2022 рр. обсяг зовнішньої торгівлі товарами ASEAN зріс на 48,4% - з 3,04 до 4,51 трлн дол. США (рис. 2.2). Загалом, динаміка як експорту, так і імпорту цього об'єднання є нестабільною, проте має загальну

тенденцію до зростання. Так, за досліджуваний період експорт товарів збільшився з 1,58 до 2,35 трлн дол. США, імпорт – з 1,47 до 2,16 трлн дол. США. Невеликі спади цих показників мали місце у 2016 та 2020 рр. Однак, незважаючи на певні коливання обсягів торгівлі, Асоціація має позитивне сальдо торгового балансу, яке у 2022 р. збільшилось на 25,7 млрд дол. США (або 15,9%) порівняно із 2021 р. [25].

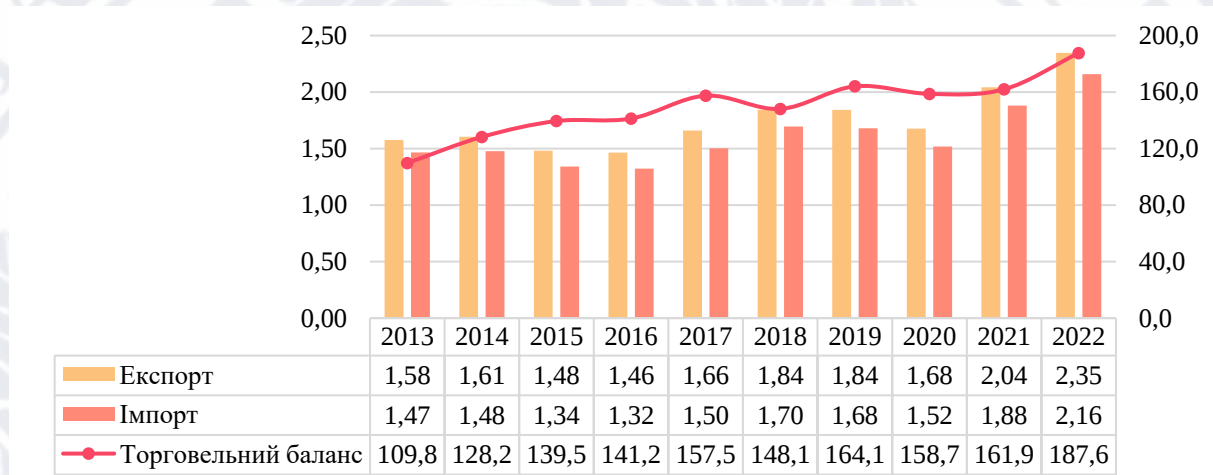

Рисунок 2.2 – Динаміка експорту та імпорту країн ASEAN (ліва шкала, у трлн дол. США), їх торговельний баланс (права шкала, млрд дол. США), 2013-2022 рр.

Джерело: побудовано автором на основі [25]

Серед окремих країн-учасниць ASEAN яскраво виділяється Сінгапур – держава, яка займає лише 9 місце в об’єднанні за чисельністю населення (5,9 млн осіб), проте обсяг торгівлі якої складає майже третину ЗТО усього регіону Південно-Східної Азії. Зокрема, у 2022 р. обсяг експорту Сінгапуру становив 870,8 млрд дол. США, імпорту – 701,6 млрд дол. США (табл. 2.3) [25]. До основних товарних груп, які країна експортувала у 2022 р. можна віднести компоненти електричних виробів (181,0 млрд дол. США), ядерні реактори (75,1 млрд дол. США) та мінеральне паливо (65,6 млрд дол. США) [26]. Також варто відзначити В’єтнам та Таїланд, частка яких у ЗТО регіону склала 16,71% та 14,30% відповідно. Найменші показники ЗТО мали Камбоджа (55,8 млрд

дол. США), Бруней (27,3 млрд дол. США), М'янма (27,1 млрд дол. США) та Лаос (16,9 млрд дол. США) [25].

Таблиця 2.3 – Основні показники зовнішньої торгівлі товарами країн-учасниць ASEAN у 2022 р.

Країна	Експорт, млрд дол. США	Імпорт, млрд дол. США	Торговельний баланс, млрд дол. США	ЗТО		
				Млрд дол. США	Частка у світі, %	Частка у регіоні, %
Бруней	16,56	10,75	5,81	27,31	0,04%	0,61%
В'єтнам	382,91	370,42	12,48	753,33	1,21%	16,71%
Індонезія	315,62	273,26	42,37	588,88	0,95%	13,06%
Камбоджа	25,50	30,28	-4,79	55,78	0,09%	1,24%
Лаос	8,31	8,56	-0,25	16,87	0,03%	0,37%
М'янма	12,26	14,78	-2,52	27,05	0,04%	0,60%
Малайзія	298,13	270,79	27,34	568,92	0,92%	12,62%
Сінгапур	870,81	701,63	169,18	1572,44	2,53%	34,88%
Таїланд	318,81	326,05	-7,24	644,86	1,04%	14,30%
Філіппіни	97,45	152,22	-54,77	249,67	0,40%	5,54%
ASEAN	2346,34	2158,75	187,60	4505,09	7,26%	99,92%

Джерело: побудовано автором на основі [25]

За даними UNCTAD у 2022 р. майже чверть усього товарного експорту ASEAN до інших країн світу становили компоненти електричних виробів (434,0 млрд дол. США), що свідчить про високу технологічність та інноваційний розвиток країн ASEAN у цій галузі (рис. 2.3). Близько 16,6% (323,8 млрд дол. США) припадало на паливо, 10,8% (210,1 млрд дол. США) – на інші машини та транспортне обладнання. Незначну частку серед товарної структури експорту становили продукти харчування (10,2%) та хімічна продукція (8,8%) [25].

Що стосується імпорту ASEAN у 2022 р., то його структура містила ті ж товарні групи, що і структура експорту об'єднання, з невеликими відхиленнями у розмірах часток. Так, компоненти електричних виробів становили 20,2%, паливо – 19,8%, інші машини та транспортне обладнання – 14,3%, хімічна продукція – 11,0%, продукти харчування – 7,1% [25].

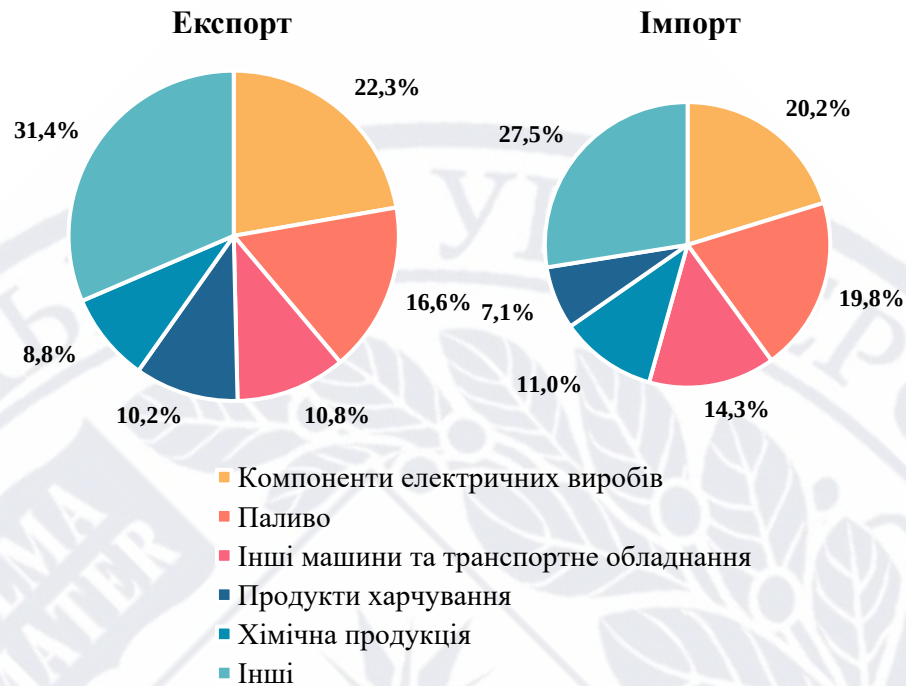

Рисунок 2.3 – Товарна структура зовнішньої торгівлі ASEAN у 2022 р., %

Джерело: побудовано автором на основі [25]

Майже п'ята частина загального експорту (444,0 млрд дол. США) та імпорту (403,9 млрд дол. США) товарів ASEAN у 2022 р. припадала на внутрішню торгівлю між країнами-членами Асоціації. Поза інтеграційним об'єднанням основними експортними напрямками стали США (298,6 млрд дол. США), Китай (292,9 млрд дол. США) та Гонконг (130,9 млрд дол. США) (рис. 2.4) [25].

Що стосується імпорту, то тут ключову роль відіграє Китай – більше 20% усіх товарів ввозиться до ASEAN саме із цієї країни [25].

Такі великі обсяги торгівлі пояснюються як географічним положенням Китаю, так і його конкурентоспроможними цінами на продукцію.

Вигідні торговельні угоди та ефективні маршрути перевезень роблять імпорт із цієї країни набагато вигіднішим у порівнянні з іншими партнерами. Загалом географічна структура торгових операцій Асоціації складається переважно із країн Азії, що свідчить про сильні торговельні зв'язки у регіоні [39].

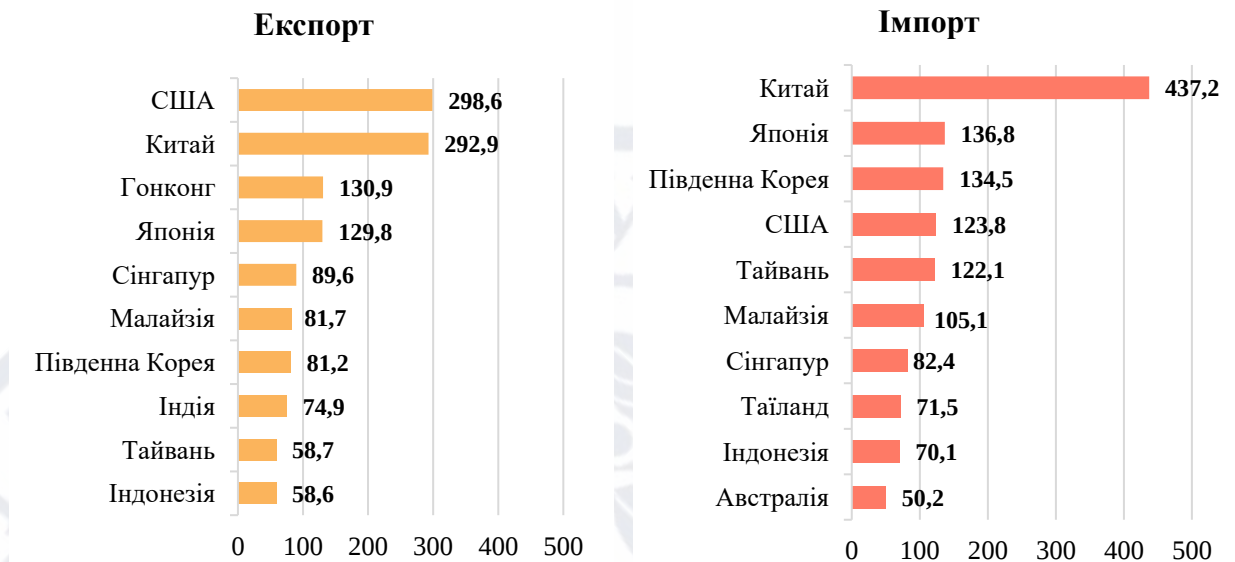

Рисунок 2.4 – Географічна структура торгових партнерів ASEAN у 2022 р.,
млрд дол. США

Джерело: побудовано автором на основі [25]

ASEAN залишається другим за розміром реципієнтом ПІІ серед регіонів, що розвиваються (після Китаю). Так, за даними UNCTAD частка цього об'єднання в світовій структурі ПІІ зростає із 8% (120,3 млрд дол. США) у 2013 р. до 17% (222,3 млрд дол. США) у 2022 р. (рис. 2.5) [25]. Значне зростання цього показника відбулося у 2021 р. – зі 119,4 до 213,6 млрд дол. США (на 78,9%). Як зазначається в Інвестиційному звіті ASEAN за 2022 р. до основних факторів, що сприяли такому суттєвому приросту обсягів інвестицій можна віднести [40]:

- збільшення капіталовкладень у різні сфери, в тому числі в обробну промисловість;
- створення корпоративних інвестиційних стратегій, спрямованих на розширення виробничих потужностей та відновлення ланцюгів постачання після пандемії;
- приплив значних обсягів інвестицій з ключових країн-донорів;
- інвестиції в різноманітні інфраструктурні проекти, включаючи сферу цифрової економіки.

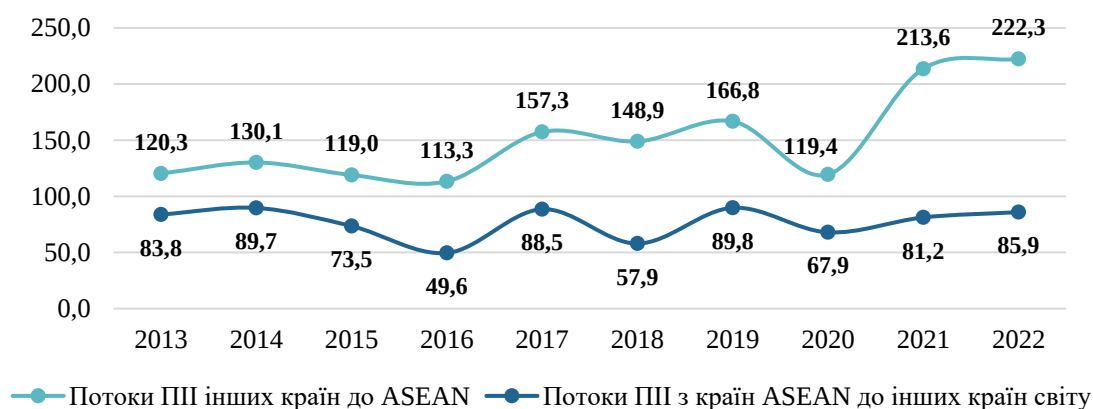

Рисунок 2.5 – Динаміка потоків ПІІ АСЕАН за 2013-2022 рр., млрд дол. США

Джерело: побудовано автором на основі [25]

Протягом останніх декількох років географічна структура країн-донорів ПІІ до АСЕАН стала більш диверсифікованою. Лідерами є Сполучені Штати Америки, які у 2021 р. вклали 40 млрд дол. США, значно збільшивши обсяги інвестицій у банківську та фінансову сфери, а також у біомедичну та фармацевтичну промисловість. ПІІ з Китаю зросли на 96% до 14 млрд дол. США і були спрямовані на виробництво електромобілів, розвиток цифрової економіки, інфраструктури та нерухомості. Ще одним важливим донором інвестицій для АСЕАН є Японія, яка вкладає кошти переважно у виробництво електроніки та автомобілебудування (12 млрд дол. США) [40].

Також у 2021 р. на 12% зросла кількість так званих інвестиційних проектів «з нуля» (greenfield investment projects), причому найбільше коштів було спрямовано на розвиток нових підприємств у трьох галузях: виробництво електроніки та електрообладнання, енерго- та газопостачання, а також інформаційно-комунікаційні технології [40].

Розглядаючи обсяги ПІІ, що спрямовані з АСЕАН до інших країн світу, варто зазначити, що вони є дещо меншими, а їх динаміка – більш стабільною, порівняно із потоками інвестицій до країн-учасниць угруповання. У 2022 р. інвестори з АСЕАН вклали у закордонні підприємства близько 86 млрд дол. США (на 26,5% більше, ніж у 2020 р.), що свідчить про поступове відновлення кількості інвестиційних проектів після пандемії COVID-19 [25].

Для дослідження впливу основних зовнішньоекономічних показників на ВВП країн, що входять до ASEAN, побудуємо для кожної з них багатофакторні моделі зв'язку між обсягами ВВП (y) і обсягами експорту товарів (x_1), імпорту товарів (x_2) та надходжень ПП (x_3) за 2013-2022 рр. Побудуємо багатофакторну економетричну модель ВВП для Брунею.

На основі вихідних даних, зазначених у табл. А.1 Додатку А, побудовано кореляційну матрицю для визначення ступеню впливу кожного показника на ВВП Брунею (табл. 2.4). З даної кореляційної матриці можемо спостерігати, що найбільший вплив на ВВП Брунею має експорт товарів, оскільки коефіцієнт кореляції має найбільше значення (0,86). Вплив імпорту товарів та притоку ПП є значно меншим для аналізованої країни (0,26 та 0,21 відповідно).

Таблиця 2.4 – Кореляційна матриця впливу на ВВП Брунею досліджуваних чинників

	ВВП, (y)	Експорт товарів, (x_1)	Імпорт товарів, (x_2)	ПП до країни, (x_3)
x_1	0,855964094	1		
x_2	0,260755988	0,698379239	1	
x_3	0,208448161	-0,138833805	-0,42568006	1

Джерело: розраховано автором на основі табл. А.1 Додатку А

За допомогою інструменту аналізу «Регресія» проведемо кореляційно-регресійний аналіз для Брунею (рис. А.1 Додатку А). З отриманого звіту рівняння регресії має такий вигляд:

$$y_{\text{Бруней}} = 8,60 + 0,95x_1 - 0,58x_2 + x_3 \quad (2.1)$$

Далі зробимо перевірку значущості коефіцієнтів даного рівняння регресії. Змінні, Р-значення яких є більшими заданого рівня значущості $\alpha =$

0,05 необхідно поступово виключити з аналізу, після чого побудувати нову модель. У випадку з Брунеєм виключено змінну x_3 (ПП до країни), після чого за допомогою інструменту аналізу «Регресія» зробимо кореляційно-регресійний аналіз моделі (рис. А.11 Додатку А). З отриманого звіту нове рівняння регресії має наступний вигляд:

$$y_{\text{Бруней}} = 9,10 + 0,99x_1 - 0,67x_2 \quad (2.2)$$

Коефіцієнти рівняння показують кількісний вплив кожного фактору на результативний показник при незмінності інших факторів. При збільшенні експорту товарів на 1 млрд дол. США, ВВП Брунею зросте на 0,99 млрд дол. США. Натомість, з ростом імпорту товарів на 1 млрд дол. США ВВП зменшиться на 0,67 млрд дол. США.

Наступним кроком проведемо оцінку достовірності отриманої моделі. Адекватність побудованого рівняння регресії оцінюється коефіцієнтом множинної кореляції $R = 0,9769$ (характеризує тісну залежність між експортом та імпортом товарів і ВВП Брунею) та коефіцієнтом детермінації $R^2 = 95,44\%$ (зміна рівня ВВП Брунею на 95,44% залежить від величини експорту та імпорту товарів).

Далі виконано перевірку значущості коефіцієнтів кореляції й мультиколінеарності в масиві даних:

1. Так як $\chi^2_{\text{факт.}} > \chi^2_{\text{табл.}}$ ($26,91 > 7,81$), то в масиві змінних y , x_1 та x_2 існує мультиколінеарність.

2. Так як умова $F_{\text{факт.}} > F_{\text{табл.}}$ ($F_{\text{табл.}} = 4,76$) виконується для статистик F_1 та F_3 , то робимо висновки (з ймовірністю 95%) про статистичну значимість коефіцієнтів множинної кореляції показників y та x_2 і тісну лінійну залежність кожного з факторів з іншими.

3. Так як умова $t_{\text{факт.}} > t_{\text{табл.}}$ ($t_{\text{табл.}} = 2,31$) виконується для статистик t_{12} та t_{23} , то між цими показниками існує тісний лінійний взаємозв'язок (за умови, що інші фактори не мають впливу).

Отже, відповідно до розрахованих характеристик (коефіцієнти детермінації, кореляції, критерії Фішера та Стьюдента), що були застосовані для оцінки достовірності моделі, можна дійти висновку, що створена модель відображає тісний зв'язок між обсягами ВВП, експортом та імпортом товарів Брунею.

Аналогічні розрахунки було проведено і для інших країн-учасниць ASEAN. Для цього на основі вихідних даних, зазначених у табл. А.2-А.10 Додатку А, побудовано кореляційні матриці. За допомогою інструменту аналізу «Регресія» проведемо кореляційно-регресійний аналіз для кожної країни (рис. А.2-А.10 Додатку А). Після побудови рівнянь регресії проведено перевірку значущості їх коефіцієнтів та побудуємо нові моделі за необхідності. У результаті проведення кореляційно-регресійного аналізу нових моделей (рис. А.12-А.19 Додатку А) отримано наступну систему рівнянь:

$$\left\{ \begin{array}{l} y^{\text{Бруней}} = 9,10 + 0,99x_1 - 0,67x_2 \\ y^{\text{В'єтнам}} = 107,07 + 1,61x_1 - 0,96x_2 + 2,53x_3 \\ y^{\text{Індонезія}} = 531,94 + 2,70x_1 \\ y^{\text{Камбоджа}} = 5,87 + 0,26x_2 + 4,239x_3 \\ y^{\text{Лаос}} = 11,57 + 0,93x_1 \\ y^{\text{М'янма}} = 47,49 + 1,41x_1 \\ y^{\text{Малайзія}} = 150,50 + 1,08x_2 - 3,36x_3 \\ y^{\text{Сінгапур}} = 209,87 + 1,73x_1 \\ y^{\text{Таїланд}} = 103,34 + 1,50x_1 \\ y^{\text{Філіппіни}} = 196,82 + 1,47x_2 \end{array} \right. \quad (2.3)$$

Одним із ключових аспектів зовнішньоторговельної діяльності ASEAN є значний обсяг експорту та імпорту продукції. У 2022 р. ЗТО Асоціації склав 4,51 трлн дол. США, що на 48,4% більше, ніж у 2013 р. Тісні торговельні зв'язки з іншими країнами світу дозволяють ASEAN не тільки розширювати свою економіку, але й забезпечувати внутрішній ринок високоякісними товарами та послугами. Ще однією важливою складовою

зовнішньоекономічної діяльності ASEAN є інвестиції. Регіон відомий своєю високою привабливістю для іноземних інвесторів, завдяки стабільності економічного розвитку та активному залученню іноземного капіталу. ASEAN підтримує сприятливе середовище для інвестування, шляхом створення спільних проектів та ініціатив. За допомогою кореляційно-регресійного аналізу вдалося визначити кількісний вплив таких зовнішньоекономічних факторів, як експорт та імпорт товарів, а також ПП, на ВВП кожної країни-учасниці ASEAN, що допомогло виявити ключові чинники економічного зростання кожної країни.

Висновки до розділу 2

ASEAN є найбільшим інтеграційним об'єднанням (за кількістю населення) не тільки у своєму регіоні, але й в усьому світі. Велика чисельність населення створює потужний внутрішній ринок для товарів та послуг, що є вигідною перевагою для економічного зростання об'єднання. Досягнення більш високого показника ВВП на душу населення стане вагомим кроком в забезпеченні сталого розвитку ASEAN та підвищенні загального добробуту населення. Задля отримання максимальних ефектів від співпраці ASEAN повинна ефективно вирішувати внутрішні та зовнішні виклики, розвивати механізми взаємодії та поглиблювати економічні зв'язки з іншими регіонами світу.

Класифікація країн-учасниць ASEAN за рівнем ВВП на душу населення, проведена за методологією Світового Банку, вказує на їх значну економічну різноманітність. Незважаючи на те, що відмінності серед цих держав викликають певні труднощі в узгодженні спільних стратегій та політик, саме вони створюють унікальну динаміку їх взаємовідносин та можливості для спільного економічного зростання та соціокультурного обміну.

Стабільний економічний розвиток країн-учасниць ASEAN стає можливим лише завдяки його активній торговельній політиці та створенню

тісних зовнішньоекономічних зв'язків з іншими країнами та інтеграційними об'єднаннями. Сінгапур і Малайзія є лідерами Асоціації з експорту електроніки, автомобілів та хімічної продукції. Такий експортноорієнтований підхід ASEAN підсилює конкурентоспроможність об'єднання на світовому ринку та забезпечує стійкість його економічної системи. Крім того, країни-учасниці ASEAN постійно вживають заходів для підвищення своєї інвестиційної привабливості. Зокрема, вони надають податкові пільги, забезпечують захист прав власності та прискорюють процеси видачі ліцензій для підприємств. Це призводить до збільшення іноземних інвестицій у виробничий, інфраструктурний та інноваційний сектори. Загалом співпраця між країнами регіону дозволяє ефективно використовувати ресурси та спільно вирішувати виклики, з якими вони стикаються в сучасному світі.

Для аналізу впливу експорту, імпорту та ППІ на ВВП країн ASEAN, було побудовано відповідні багатофакторні моделі для кожної країни-учасниці. В результаті моделювання для Брунею, виявлено, що найбільший вплив на ВВП має експорт товарів, тоді як імпорт і ППІ мають менший вплив. Після виключення ППІ з аналізу, нова модель показала, що зростання експорту на 1 млрд дол. призводить до зростання ВВП на 0,99 млрд дол., тоді як збільшення імпорту на 1 млрд дол. зменшує ВВП на 0,67 млрд дол. Адекватність моделі підтверджується високими значеннями коефіцієнтів кореляції та детермінації, що свідчить про тісний зв'язок між ВВП, експортом та імпортом. Для інших країн-учасниць ASEAN були розроблені аналогічні моделі, що показали різні ступені впливу зовнішньоекономічних показників на їх ВВП.

РОЗДІЛ 3

МІСЦЕ ASEAN У СУЧАСНІЙ СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

3.1 Внутрішні та зовнішні виклики як перешкоди для економічної інтеграції ASEAN

За більш ніж півстоліття свого існування ASEAN досягла багатьох успіхів, незважаючи на численні перешкоди, які їй довелося подолати на своєму шляху. Наразі ASEAN відіграє вагомий роль у підтримці та зміцненні регіонального та глобального миру. Однак існують значні виклики, які це об'єднання повинно вирішити, щоб залишатися впливовим гравцем на регіональній та міжнародній арені [41].

На основі даних досліджень, проведених Інститутом Азійського банку розвитку та Європейським політичним центром, можна виділити 6 найбільш вагомих викликів для безпеки та сталого розвитку ASEAN, які умовно поділяються на дві групи: внутрішні та зовнішні (рис. 3.1) [42, 43].

Рисунок 3.1 – Найбільш суттєві виклики для розвитку ASEAN

Джерело: побудовано автором на основі [42, 43]

Один із найбільш серйозних **внутрішніх викликів** для згуртованості та ефективності ASEAN пов'язаний з культурною, політичною та економічною різноманітністю її країн-учасниць. Зокрема, неоднорідність держав за розміром, рівнем розвитку економіки та політичної системи, а також економічним добробутом населення має значний вплив на інтеграційні процеси в об'єднанні. Так, суттєвий розрив у розмірах ВВП на душу населення між країнами-учасницями ASEAN залишається основною перешкодою для їх подальшої економічної інтеграції [43].

Крім того, деякі азійські дослідники зазначають, що окремі країни Південно-Східної Азії, передусім колишні британські колонії (Малайзія і Бруней), наразі не бажають відмовлятися від частини своєї (у деяких випадках) нещодавно здобутої незалежності і тому обмежать свою участь у майбутніх процесах політичної інтеграції об'єднання [43].

Не менш важливою загрозою для Асоціації є політичні та військові конфлікти в межах регіону. До них належать прикордонні суперечки, нелегальна міграція та етнічні кризи. Незважаючи на успіхи ASEAN у врегулюванні окремих конфліктів між країнами-учасницями в минулому, зокрема між Індонезією, Малайзією та Сінгапуром, міждержавні суперечки продовжують існувати [42].

Стан справ у Південно-Східній Азії ще більше ускладнився у лютому 2021 р., після початку військового перевороту у М'янмі [44]. У звіті Центру стратегічних і міжнародних досліджень (CSIS) в Індонезії йдеться про те, що криза в М'янмі є критичним випробуванням для ASEAN, щодо якого Асоціація повинна діяти згуртовано, враховуючи той факт, що це тепер не тільки регіональна, а і міжнародна проблема [45].

Одним із основних **зовнішніх викликів** для ASEAN є зміна балансу сил в Азійсько-Тихоокеанському регіоні, викликана насамперед піднесенням Китаю і, меншою мірою, Індії. Цей зсув знаменує перехід від попередньої біполярної глобальної структури влади до багатополлярної регіональної системи, ключовими гравцями якої є США, Китай, Індія, та Японія. Поява цієї

багатополярності має значні наслідки для безпеки Азії та майбутнього ASEAN, оскільки вона привносить невизначеність і виклики, з якими ASEAN раніше не стикалася [42].

Дебати навколо нової багатополярності в Азії точаться навколо її потенційного впливу на регіональну стабільність. У той час як деякі теоретики стверджують, що багатополярні системи більш схильні до конфліктів у порівнянні з біполярними, інші припускають, що багатополярність може сприяти стабільності, надаючи можливості для створення різноманітних союзів між великими державами. Ці дебати мають вирішальне значення для довгострокового майбутнього ASEAN, оскільки організація була створена в біполярну епоху, а зараз стикається з проблемою навігації в більш складному геополітичному ландшафті. Здатність ASEAN адаптуватися до цих змін і зберегти свою центральну роль у регіональних справах залежатиме від її згуртованості та стратегічної далекоглядності щодо взаємодії з великими державами у регіоні [42].

Наступна загроза для миру та безпеки в ASEAN плавно витікає з попередньої. Активне економічне зростання Китаю протягом останніх десятиріч призвело до виникнення конфлікту із США щодо визначення їх впливу у регіоні. Обидві сторони намагаються використати ASEAN для просування власних інтересів, особливо що стосується територій у Південно-Китайському морі [44]. Зокрема, наразі Китай має територіальні суперечки з п'ятьма країнами-учасницями ASEAN у цьому регіоні [46]. Не зважаючи на це, науковці вважають, що лише нейтралітет ASEAN принесе користь конкуруючим великим державам у довгостроковій перспективі [44].

Не менш важливими для подальшого розвитку ASEAN залишаються і різноманітні транснаціональні виклики, що стосуються не тільки регіону Південно-Східної Азії, але і всього світу. Зокрема, вони включають погіршення стану довкілля, тероризм, морське піратство, фінансову нестабільність, торгівлю наркотиками та відмивання грошей. Ці загрози часто

виходять за межі національних кордонів і вимагають регіональної та міжнародної співпраці для ефективного їх подолання [42].

Значущість цих викликів для ASEAN підтверджується також і результатами опитування звичайних громадян угруповання, проведеного у 2022-2023 рр. (рис. 3.2) [47].

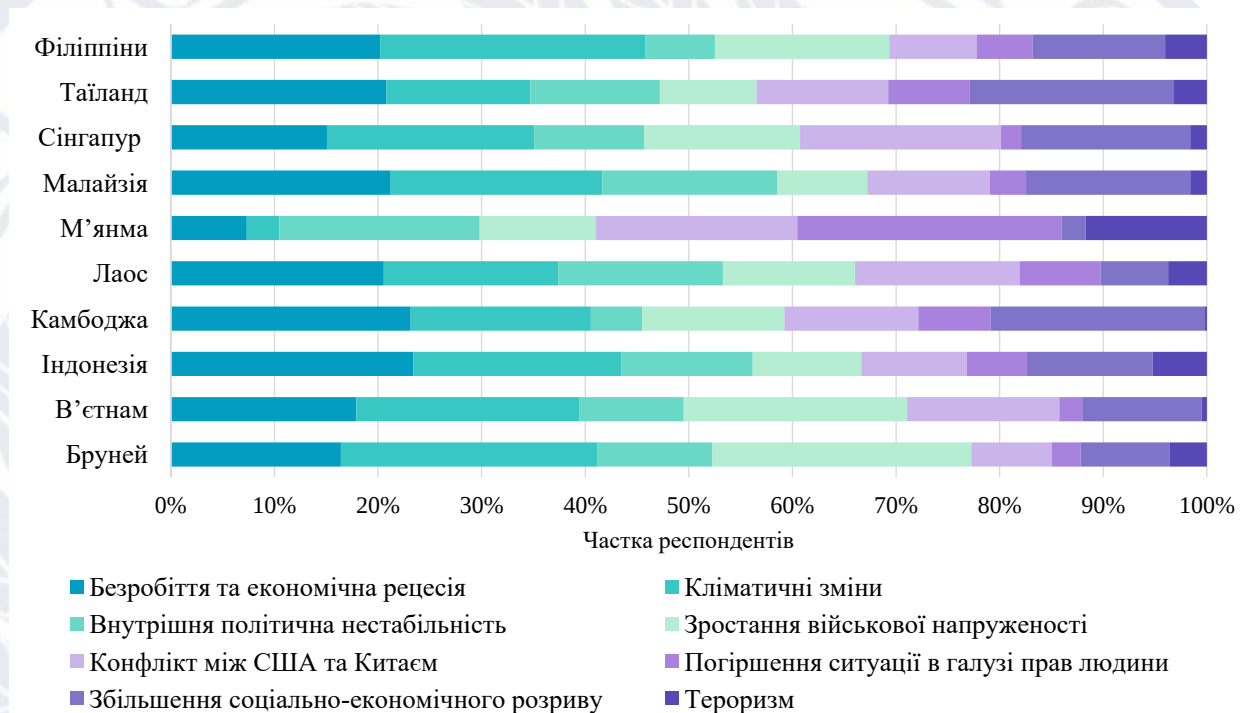

Рисунок 3.2 – Результати опитування громадян країн-учасниць ASEAN, щодо соціально-політичних та економічних викликів, які на їх думку мали найбільший вплив на Південно-Східну Азію протягом 2022-2023 рр.

Джерело: побудовано автором на основі [47]

За даними цього дослідження було виявлено, що найбільше занепокоєння у респондентів викликає зміна клімату (в середньому близько 60% опитуваних зазначили її як один із трьох варіантів у своїх відповідях). Потенційні наслідки кліматичних змін, такі як скорочення виробництва продуктів харчування, збільшення кількості захворювань, дефіцит води та масштабне переміщення населення, становлять загрозу для економічних та екологічних умов, а також для політичної стабільності країн. Такі регіони, як Південно-Східна Азія та Китай, стикаються з різними наслідками глобального

потепління, включаючи широкомасштабний голод, хаос, внутрішню боротьбу та конфлікти за ресурси. ASEAN, велика кількість населення та економічної діяльності якої сконцентровані в прибережних районах, є особливо вразливою до ризиків, пов'язаних зі зміною клімату [42].

Протягом усього періоду існування ASEAN стикається з низкою серйозних внутрішніх та зовнішніх викликів, які уповільнюють процес економічної інтеграції угруповання. Внутрішні проблеми включають неоднорідність розвитку країн-учасниць, що створює економічні диспропорції та ускладнює взаємну координацію; політичні перешкоди, які гальмують необхідні реформи та інновації; та територіальні конфлікти всередині організації, що підривають довіру і співпрацю між країнами. Зовнішні виклики здебільшого пов'язані зі зміною балансу сил в Азійсько-Тихоокеанському регіоні, що створює нові геополітичні ризики для регіону; територіальними суперечками в Південно-Китайському морі, які загрожують стабільності і безпеці регіону; та транснаціональними загрозами безпеці, такими як тероризм та зміни клімату. Для успішної економічної інтеграції ASEAN необхідно вирішити ці виклики шляхом зміцнення внутрішньої координації, впровадження реформ та розвитку співпраці на міжнародному рівні, що забезпечить стабільність і рівномірний розвиток об'єднання.

3.2 Стратегії зміцнення та поглиблення економічної інтеграції в ASEAN

Незважаючи на певні проблеми, що існують в регіоні, ASEAN невпинно продовжує рухатись до своєї основної мети - стати центром економічного зростання в Азії. Для цього країни-учасниці Асоціації активно запроваджують інновації, інвестують у людський капітал та планують своє майбутнє саме через призму регіональної інтеграції. ASEAN є досить багатообіцяючим угрупованням, однак досягнути усіх цілей воно зможе лише завдяки постійному діалогу, переговорам та співпраці у міжнародному масштабі [48].

Надихнувшись азійським економічним дивом, зокрема прикладом Сінгапуру, країни-учасниці ASEAN поставили перед собою досить амбітні цілі та плани розвитку на найближчі десятиліття (табл. 3.1). Зокрема, Бруней прагне увійти до топ-10 країн світу за рівнем доходу на душу населення та якістю життя до 2035 р., тоді як Малайзія, Таїланд, Індонезія, Філіппіни, В'єтнам, Камбоджа, Лаос і М'янма поставили перед собою чітку мету досягти статусу високорозвинених країн впродовж наступних 10-20 років. Якщо країни-учасниці ASEAN спільними зусиллями досягнуть своїх цілей, то у 2050 р. це об'єднання не тільки не буде відставати від ЄС, але і може перевершити його за деякими показниками [49].

Таблиця 3.1 – Плани розвитку країн-учасниць ASEAN

Країна	План розвитку	Документ (рік видання)
1	2	3
Бруней	Увійти до топ-10 країн світу за якістю життя та рівнем доходу на душу населення у 2035 р.	Бачення 2035 (2004)
В'єтнам	Увійти до трійки провідних країн ASEAN у промисловості до 2030 р.; перетворитися на сучасну індустріальну країну до 2045 р.	Резолюція Політбюро № 23-NQ/TW (2018)
Індонезія	Стати розвиненою та процвітаючою країною та увійти до п'яти найбільших економік світу до 2045 р.	Бачення Індонезії 2045 (2019)
Камбоджа	Перетворитися на країну з доходом вище середнього до 2030 р. та стати розвиненою країною до 2050 р.	Заява прем'єр-міністра Хун Сена (2013)
Лаос	Стати країною з доходом вище середнього до 2035 р.	9-ий п'ятирічний національний план соціально-економічного розвитку на 2021-2025 рр. (2021)
М'янма	Побудувати світле майбутнє в плюралістичній і процвітаючій країні	План сталого розвитку М'янми на 2018-2030 рр. (2018)
Малайзія	Підвищити статус країни до рівня розвиненої економіки до 2025 р.	12-й Малайзійський план (2020)
Сінгапур	Стати провідною економікою світу, спираючись на цифрові інновації; перетворити Сінгапур на місто світового класу	Ініціатива «Розумна нація» Сінгапуру (2014)

Продовження таблиці 3.1

1	2	3
Таїланд	Стати розвинуеною країною до 2037 р.	Національна стратегія Таїланду 4.0 (2018)
Філіппіни	Стати процвітаючим суспільством середнього класу, вільним від бідності до 2040 р.	Наша амбіція 2040 (2015)

Джерело: побудовано автором на основі [49]

Таке сильне прагнення країн-учасниць ASEAN скоротити розрив із більш розвиненими країнами пояснюється трьома взаємопов'язаними факторами. По-перше, стратегія побудови процвітаючої нації більше не є міфом. Зокрема, успіх нової хвилі розвинених економік Азії – включаючи Китай, Індію, В'єтнам та Бангладеш – зробив способи досягнення високого економічного зростання більш переконливими та зрозумілими. Серед цих способів головними стали впровадження ринкової економіки, покращення бізнес-середовища, залучення іноземних інвестицій, збільшення обсягів експорту, модернізація інфраструктури та інвестування в розвиток людського капіталу, які тепер є основними принципами економічної політики більшості країн, що входять до ASEAN [49].

По-друге, глобалізація принесла значні вигоди для країн-учасниць ASEAN, від залучення притоків прямих іноземних інвестицій та привернення уваги міжнародних туристів до швидкого розширення глобальних ланцюгів доданої вартості, розташованих в Азії.

По-третє, стрімкий прогрес, пов'язаний з революцією інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), надав країнам, що розвиваються, безпрецедентні можливості для швидкого розвитку економіки, особливо що стосується комунікацій, зв'язку з розвиненим світом, навчання та сучасних технологій. Таким чином, ІКТ-революція дозволила менш розвиненим країнам отримати значні вигоди від своєї "відсталості".

Оскільки темпи розвитку цифрової революції, включаючи штучний інтелект (ШІ), є досить швидкими, дослідники прогнозують як тенденції

дивергенції, так і конвергенції серед окремих країн. Тенденція дивергенції визначається значними відмінностями в цифровій інфраструктурі, доступі до цифрових технологій та освоєнні цифрових навичок. Хоча ці розбіжності є доволі суттєвими серед країн ASEAN, все ж очікується, що в регіоні переважатиме тенденція конвергенції. Одним з її основних рушійних факторів є можливість швидкого стрибка завдяки цифровим технологіям та постійному навчанню, що впроваджуються у більшості країн ASEAN [49].

Для того, щоб стратегії розвитку країн-учасниць ASEAN залишалися актуальними та відповідали сучасним реаліям, вони потребують наступних змін [49]:

- необхідно змістити фокус управління від реагування на події до проактивного створення основи, яка забезпечить готовність, конкурентоспроможність і стійкість економіки в умовах нестабільності та невизначеності. Пріоритетними напрямками реформ мають стати цифрова трансформація, підвищення ефективності уряду, збільшення прозорості політичної системи, впровадження інновацій та зміцнення довіри. Для зростання продуктивності важливо спрямовувати ресурси на діяльність із високою цінністю, зосереджуючись на реструктуризації та освоєнні технологій, що є важливішим, ніж просте розширення виробництва.

- потрібно зробити акцент на розвитку стратегічних можливостей для подолання несподіваних викликів і створення довгострокової вартості. Для цього варто використовувати не лише наявні переваги країни, але й наполегливо працювати над зміцненням її сильних сторін, вирішуючи існуючі та нові виклики.

- варто змістити акцент від створення умов для процвітання кожної окремої країни-учасниці до підтримання інтересів усієї спільноти ASEAN, що матиме вплив на підвищення статусу і конкурентоспроможності об'єднання. Сприяння регіональній інтеграції та координація спільних зусиль сприятиме отриманню синергетичних ефектів, що принесе у майбутньому значні вигоди для кожної країни-учасниці.

Сучасний етап розвитку світової економіки характеризується посиленням процесів глобалізації та інтернаціоналізації, тому економічна співпраця між країнами стає визначальним фактором їх конкурентоспроможності на міжнародному ринку. Країни-учасниці ASEAN не є винятком, і їх економічна взаємодія має величезне значення не тільки для регіону Південно-Східної Азії, але і для глобальної економіки в цілому. Усі держави, що входять до ASEAN, поставили перед собою амбітні цілі щодо досягнення значного економічного прогресу протягом наступних кількох десятиліть. Для цього їм, у першу чергу, потрібно перетворити наявні виклики та проблеми на унікальну можливість для розвитку, запровадити фундаментальні і далекоглядні реформи, а також створити ефективні способи співпраці одна з одною та з іншими державами світу.

3.3 Сучасний стан, особливості та перспективи співробітництва України з країнами-учасницями ASEAN

Протягом тривалого часу Україна активно взаємодіє з державами Південно-Східної Азії, зокрема з країнами-учасницями ASEAN, і займає вагомe місце серед їх торгових партнерів [50]. Так, наприклад, у 2021 р. сторони не тільки відновили, а навіть перевищили обсяги торгівлі товарами за 2014 р. Зокрема, з 2015 р. показник загального товарообороту збільшився майже вдвічі, досягнувши у 2021 р. позначки у 3,26 млрд дол. США (рис. 3.3). Однак у 2022 р., після початку повномасштабної війни, він суттєво скоротився – до 1,46 млрд дол. США (майже на 55%) [25; 51].

Найбільше скорочення обсягів торгівлі стосувалося експорту товарів з України. У 2022 р. він виявився навіть нижчим, ніж у 2014 р., сягнувши відмітки 0,42 млрд дол. США. Тим часом імпорт продукції до України теж зазнав зменшення, хоча і не такого стрімкого. Так, у 2022 р. цей показник впав майже на 38%, що становить 0,63 млрд дол. США. Що стосується сальдо торгового балансу, то протягом 2013-2021 рр. воно було переважно

позитивним для України, коливаючись від -238 до 469 млн дол. США. Однак у 2022 р. ситуація суттєво змінилася: український імпорт перевищив експорт до країн ASEAN майже на 620 млн дол. США [25; 51].

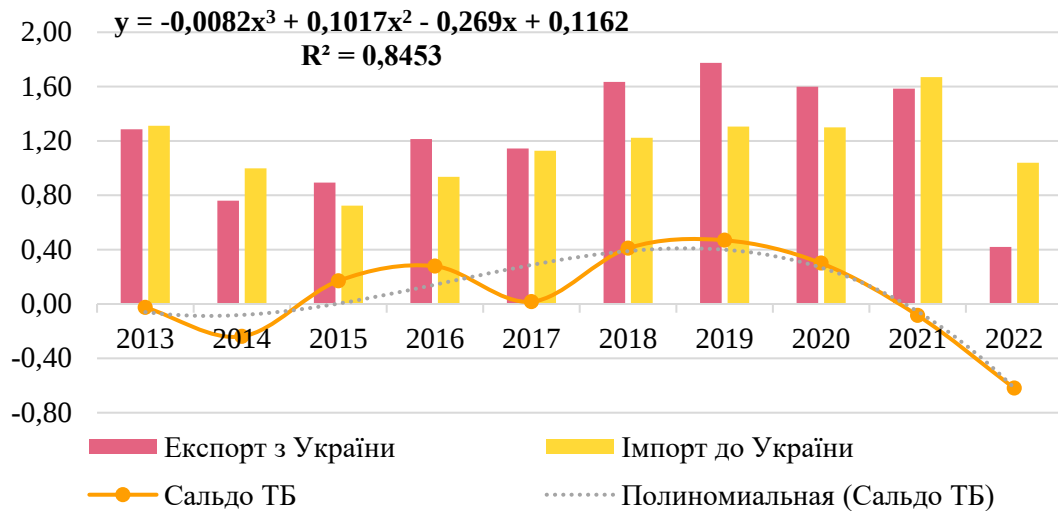

Рисунок 3.3 – Динаміка зовнішньої торгівлі товарами між Україною та країнами ASEAN за 2013-2022 рр., млрд дол. США

Джерело: побудовано на основі [25; 51]

Дані Конференції ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД) за 2022 р. свідчать, що найбільша частина експорту товарів з України до країн-учасниць ASEAN припадала традиційно на зернові культури (28,4%) та рослинні жири та олії (28,0%) (рис. 3.4) [25]. Окрім цих двох категорій у товарній структурі українського експорту також були присутні металеві руди (14,1%), хімічні речовини (7,2%), молочні продукти та яйця (6,2%) і транспортне обладнання (3,1%). Проте більш детальний аналіз торгового обороту України з країнами-учасницями ASEAN вказує на нерівномірний попит окремих країн на українські товари. Зокрема, серед імпортерів не були виявлені такі держави, як Бруней, Лаос та Камбоджа, оскільки вони задовольняють свої потреби у продуктах харчування, обладнанні, хімічній продукції та металопродукті, закупаючи продукцію у інших країнах регіону, таких, як Китай, Корея та Японія [52].

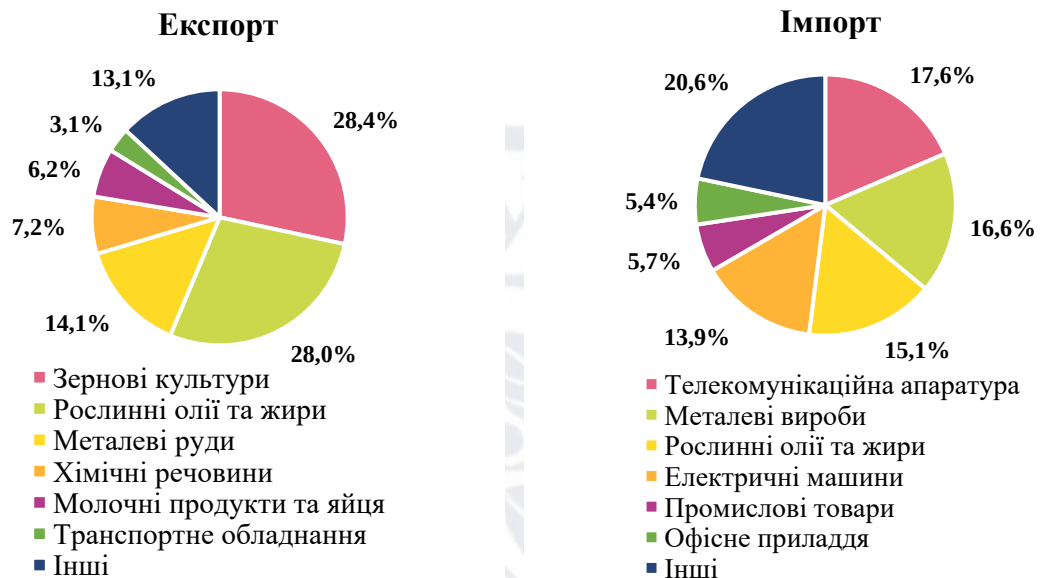

Рисунок 3.4 – Структура зовнішньої торгівлі товарами України з країнами ASEAN у 2022 р., %

Джерело: побудовано автором на основі [25]

Як уже зазначалося вище, у 2022 р. попит на імпорتنі товари з країн-учасниць ASEAN в Україні дещо скоротився порівняно з попередніми роками. У товарній структурі переважали такі категорії продукції, як телекомунікаційна апаратура (загальна вартість – 183 млн дол. США), металеві вироби (173 млн дол. США) і рослинні олії та жири (157 млн дол. США), які разом склали більше половини загального обсягу імпорту [25].

Аналіз зовнішньоторговельних операцій України з окремими країнами-учасницями ASEAN виявив, що найбільш популярним експортним напрямком для товарів українського походження у 2022 р. стала Малайзія (30,7% від загального експорту) (рис. 3.5). А от експорт товарів до Індонезії, яка раніше займала лідерські позиції у географічній структурі України, зменшився більш, ніж втричі [25].

У 2022 р. певних змін зазнала і географічна структура імпорту товарів до України. Так, якщо у 2013 р. найбільшим постачальником продукції була Індонезія, то у 2022 р. лідером став В'єтнам.

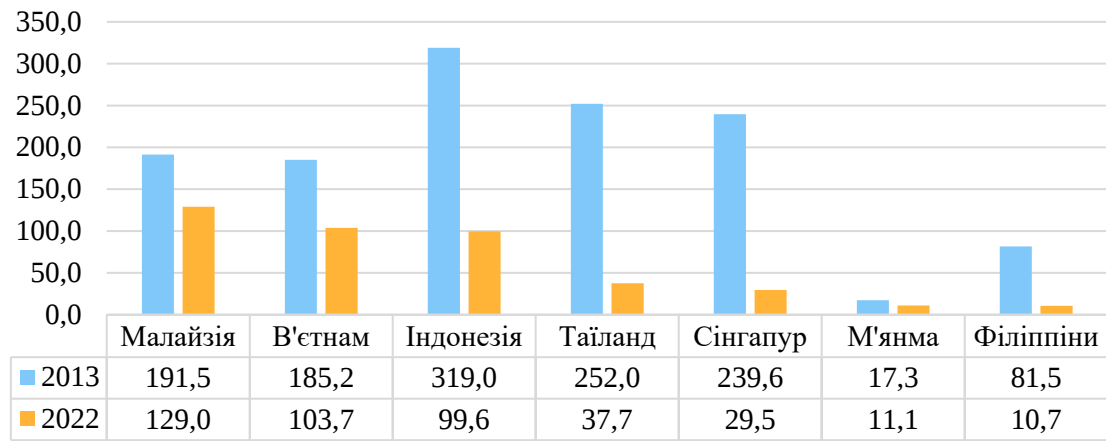

Рисунок 3.5 – Динаміка експорту товарів з України до країн ASEAN у 2013-2022 рр., млн дол. США

Джерело: побудовано автором на основі [25]

Загалом, у 2022 р. обсяг імпорту товарів із В'єтнаму перевищив відповідний показник для Індонезії на 91,6 млн дол. США (рис. 3.6) [25].

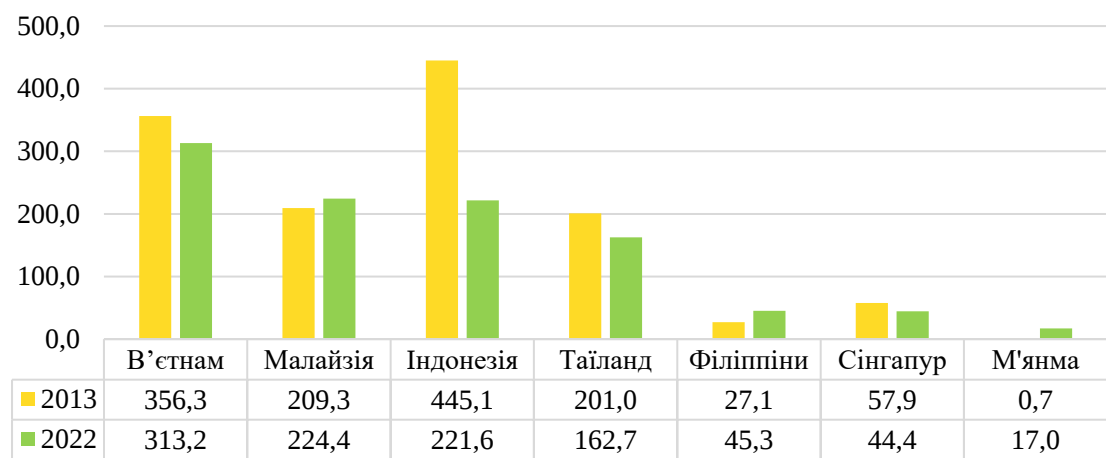

Рисунок 3.6 – Динаміка імпорту товарів з країн ASEAN до України у 2013-2022 рр., млн дол. США

Джерело: побудовано автором на основі [25]

Щодо торговельних зв'язків України з Таїландом, то обсяги імпорту з цієї країни майже не змінилися протягом аналізованого періоду. Однак відбулося значне скорочення експорту української продукції (з 252,0 до 37,7 млн дол. США). Схожа ситуація виникла і з Сінгапуром. Що стосується

інших країн-учасниць ASEAN, таких, як М'янма, Філіппіни, Камбоджа, Бруней та Лаос, то частка їх товарообороту у географічній структурі торгівлі товарами України залишається досить незначною [25].

На відміну від поступового поглиблення торговельних зв'язків України з країнами-учасницями ASEAN, інвестиційна привабливість України для країн Південно-Східної Азії залишається досить низькою через вплив ряду негативних чинників [50]. Серед них варто відзначити такі фактори, як початок повномасштабної війни з Росією, корупцію, велике податкове навантаження, нестабільне та надмірне регулювання бізнесу, непередбачуваність правової системи і коливання у політичному та економічному середовищах. Натомість до позитивних чинників, які збільшують інвестиційну привабливість України для країн Південно-Східної Азії, слід віднести геополітичне розташування, наявність кваліфікованих та дешевих робочих кадрів, а також доступність вигідних за ціною природних ресурсів [53].

Згідно з інформацією щорічного звіту НБУ, станом на 31 грудня 2022 р. ПІІ в Україну (залишки) від ASEAN складала невелику частку у загальному обсязі. Так, ПІІ Сінгапуру становили лише 208,2 млн дол. США, що складає близько 0,6% усіх інвестицій, отриманих Україною на момент публікації звіту. Статистична інформація про обсяги інвестицій з інших країн-учасниць ASEAN не була розголошена з метою збереження її конфіденційності відповідно до вимог Закону України «Про державну статистику» [54].

За даними НБУ, розподіл інвестицій Сінгапуру до України у 2022 р. за видами економічної діяльності виглядав наступним чином: промисловість займала 66,9% від загального обсягу, оптова та роздрібна торгівля – 16,1%, сільське, лісове та рибне господарство – 9,5%, а решта 7,5% була розподілена у сферах інформації та телекомунікацій, професійної, наукової та технічної діяльності [54].

В Україні на даний момент діють близько 20 підприємств з сінгапурським капіталом. Серед відомих бізнес-структур Сінгапуру, що мають

свої філії на території України, можна відзначити «Food Empire Holdings» (відома також під ТМ «MacCoffee», «Manzaro» (ТМ «COFICOFI»), СП «Delta Wilmar» (спеціалізується на переробці пальмової олії), «Sitra Holdings» (відомий дистриб'ютор товарів з деревини та меблів), СП "Flextronics" (займається виробництвом офісного обладнання) та інші [55].

Зважаючи на обсяги торгівлі та рівень інвестицій між Україною та країнами Південно-Східної Азії, слід зазначити, що існує великий невикористаний потенціал у сфері торговельно-економічних відносин між цими країнами [50]. Зокрема, основними напрямками для розвитку та зміцнення економічного співробітництва між Україною та державами зазначеного регіону можуть стати [53]:

- реалізація спільних ІТ-проектів для розширення присутності на світових ринках, збільшення обсягів експорту ІТ-послуг з України та стимулювання розвитку цифрової економіки;
- реалізація інфраструктурних проектів, зокрема у сферах залізничного, автомобільного та морського транспорту;
- збільшення українського експорту обладнання та комплектуючих для енергетичного машинобудування, поглиблення інвестиційної співпраці у сфері модернізації енергоблоків та розвитку зеленої енергетики;
- збільшення обсягів експорту готових товарів з високою доданою вартістю, зокрема м'ясної, борошняної, молочної продукції та продуктів птахівництва, залучення інвестицій для реалізації проектів у галузі створення агротехнологій та виробництва сільськогосподарської техніки;
- співпраця у сфері створення та розвитку виробничих кластерів у текстильній промисловості;
- створення спеціальних економічних зон на території України з метою підвищення виробничої потужності та прискорення темпів економічного розвитку.

Подальшій активізації торговельно-економічного співробітництва, збільшенню обсягів експорту українських товарів і послуг до країн-учасниць

ASEAN сприятиме підписання різноманітних торгових угод між країнами, диверсифікація експортно-імпортних операцій та розширення ділових зв'язків між окремими суб'єктами підприємницької діяльності [50].

Детальний аналіз торговельно-економічних відносин між країнами-учасницями ASEAN та Україною свідчить про взаємну зацікавленість обох сторін у співпраці. Не зважаючи на суттєвий спад обсягів торгівлі товарами у 2022 р., аналіз експортно-імпортних операцій виявив значний потенціал України щодо збільшення експорту продовольчих товарів та чорних металів. Поглиблення зв'язків між країнами відображається також і у створенні спільних ініціатив та проектів у сферах інновацій, технологій та інфраструктури. Зміцнення відносин з країнами-учасницями ASEAN відкриває для України доступ до динамічних ринків, сприятиме обміну досвідом, впровадженню сучасних технологій та підвищенню конкурентоспроможності нашої держави на міжнародній арені.

Висновки до розділу 3

Протягом останніх років ASEAN стикається з низкою як внутрішніх, так і зовнішніх викликів, які загрожують її згуртованості та стабільності. Внутрішні проблеми включають культурну, політичну та економічну різноманітність країн-учасниць, що утруднює інтеграційні процеси, а також внутрішні конфлікти та прикордонні суперечки. Зовнішні загрози, такі як зміна геополітичного балансу в Азійсько-Тихоокеанському регіоні через зростання впливу Китаю і Індії, додають складності у взаємодії з великими державами. Додатково, транснаціональні виклики, такі як зміна клімату, тероризм та фінансова нестабільність, потребують тісної регіональної та міжнародної співпраці для ефективного їх подолання.

Для того, аби залишатися стійким регіональним об'єднанням, ASEAN необхідно сприймати перераховані вище виклики як можливості для поглиблення співпраці та посилення своїх позицій у регіоні. Для цього країни-

учасниці інвестують у людський капітал, впроваджують інновації та акцентують увагу на регіональній інтеграції, намагаючись досягти амбітних цілей розвитку до 2050 р. Найбільший вплив на цей процес мають успішні приклади економічного зростання інших азійських країн, вигоди від глобалізації та швидкий прогрес у сфері ІКТ. Для досягнення своїх цілей країни ASEAN повинні зосередитися на проактивному управлінні, розвитку стратегічних можливостей, а також на зміцненні регіональної інтеграції і координації своїх зусиль. Успішна економічна співпраця стане визначальним фактором їх конкурентоспроможності на міжнародному ринку, що сприятиме значному прогресу регіону в цілому.

З моменту проголошення незалежності Україна активно поглиблювала зовнішньоекономічні зв'язки з багатьма світовими інтеграційними угрупованнями, в тому числі і з ASEAN. Однак після початку повномасштабної війни з Росією торговельний оборот між сторонами значно скоротився. Так, обсяг українського експорту скоротився на 73,6%, імпорту – на 37,7%. Такі товарні групи, як зернові культури та рослинні жири, продовжують займати ключове місце у структурі українського експорту. У 2022 р. найважливішим торговим партнером України стала Малайзія, тоді як обсяги торгівлі з іншими країнами-учасницями ASEAN, такими як М'янма, Філіппіни, Камбоджа, Бруней та Лаос, залишаються незначними. Співпраця у сфері інвестицій на даному етапі також є недостатньо розвинутою, на що впливає ряд факторів, зокрема корупція та надмірне податкове навантаження в Україні. Найбільш активно в українські підприємства інвестує Сінгапур, зокрема в такі галузі як оптова та роздрібна торгівля (16,1%) і сільське, лісове та рибне господарство (9,5%). Для подальшого розвитку торговельно-економічних відносин з країнами-учасницями ASEAN Україні необхідно підписати з ними низку торгових угод, диверсифікувати експортно-імпортні операції та розширити ділові зв'язки.

ВИСНОВКИ

Міжнародні економічні відносини нині визначають розвиток не лише окремих країн, а і світової економіки в цілому. Особливе значення має участь держав в інтеграційних угрупованнях, оскільки вона суттєво впливає на їх економічне майбутнє. Наразі не існує єдиної теорії міжнародної економічної інтеграції, тому кожна країна обирає свій унікальний шлях, виходячи з власних потреб та можливостей. Розмаїття форм інтеграції та необхідність урахування сильних та слабких сторін кожної країни свідчать про комплексність інтеграційного процесу та його об'єктивну закономірність у міжнародних відносинах.

Аналіз досліджень вітчизняних та зарубіжних науковців свідчить про існування як позитивного, так і негативного впливу інтеграції на економіку окремих країн. До позитивних наслідків створення торгово-економічних об'єднань можна віднести використання переваг ефекту масштабу, розширення ринків збуту та поліпшення умов торгівлі. Однак, необхідно враховувати й негативні фактори інтеграційних угруповань, такі як втрата частини національного контролю над економікою та односторонні переваги для більш розвинених країн-учасниць. Загалом, позитивні аспекти економічної інтеграції країн все ж переважають негативні, оскільки вона виступає ефективним інструментом покращення економічного добробуту держав, прискорюючи їх розвиток та забезпечуючи конкурентоспроможність на міжнародній арені.

ASEAN є прикладом одного з найбільш успішних інтеграційних об'єднань Азії. Дане угруповання було створено у 1967 р. з метою прискорення економічного зростання, соціального та культурного розвитку країн-учасниць, а також задля сприяння регіональному миру та безпеці. Наразі до ASEAN входить 10 держав, сукупна частка яких становить близько 3,6% у світовому ВВП і продовжує поступово зростати. Країни-учасниці ASEAN є

досить різними за ступенем свого економічного розвитку, проте вони мають глибокі політичні, торговельно-економічні та інвестиційні зв'язки.

На сьогодні ASEAN не тільки займає провідні позиції в регіоні Південно-Східної Азії, але і має можливість впливати на світові торгово-економічні процеси. Асоціація вирізняється найвищою чисельністю населення серед усіх інтеграційних угруповань світу, що має як позитивні, так і негативні ефекти на її діяльність. З одного боку, це досить велика за розмірами частка світового споживчого ринку, яка значно впливає на економічне зростання об'єднання. З іншого боку, такий великий обсяг населення чинить суттєвий тиск на економічні та соціальні системи окремих країн-учасниць Асоціації. Однак вирішивши основні проблеми, пов'язані із демографічною ситуацією у регіоні, ASEAN має можливість стати каталізатором сталого економічного зростання та розвитку не лише для Південно-Східної Азії, але й для всього світу.

Шляхом активної торговельної політики та розвитку міжнародних торговельних відносин ASEAN забезпечує стабільний розвиток своїх економік та сприяє їх глобальному економічному зростанню. Важливим фактором є також активна участь об'єднання у регіональних та міжнародних торговельних угодах, що забезпечують підтримку та додаткові можливості для його ефективного розвитку. Співпраця у сфері торгівлі виступає ключовим фактором для досягнення стратегічних економічних цілей об'єднання та підтримання його конкурентоспроможності на світовій арені. Проведення кореляційно-регресійного аналізу дозволило виявити, які із досліджуваних зовнішньоекономічних чинників (експорт товарів, імпорт товарів, ПП) мають найбільший вплив на формування національного доходу кожної країни-учасниці ASEAN.

Різниця в політичних, економічних і соціальних системах серед країн-учасниць ASEAN є невід'ємною частиною розвитку організації. Взаємодія між економічно потужними державами та менш розвиненими націями в рамках ASEAN створює унікальний контекст для їх спільного економічного

зростання та соціокультурного обміну. Асоціація виступає платформою, де враховуються національні інтереси усіх учасників, що сприяє стабільності та розвитку регіону Південно-Східній Азії.

Наразі до основних внутрішніх проблем ASEAN можна віднести складність управління організацією через неоднорідність економік країн-учасниць, а також відмінності у їх політичних поглядах. Інші виклики, такі як воєнний конфлікт у М'янмі, геополітичні протиріччя між США та Китаєм та транснаціональні загрози безпеці теж випробовують ASEAN на стійкість та вміння адаптуватися. Для того, аби підтримувати стабільний розвиток об'єднання, країни-учасниці повинні розглядати поточні виклики як можливості для реформ та поглиблення співпраці, а також використовувати їх для зміцнення позицій організації у світі.

Протягом останніх років Україна досить активно розвивала торгово-економічні зв'язки з країнами-учасницями ASEAN. Так, до 2021 р. товарооборот між сторонами поступово збільшувався, але внаслідок початку повномасштабної війни він різко скоротився. Зокрема, значне зменшення обсягів українського експорту призвело до негативного сальдо торгового балансу для України у 2022 р. Щодо інвестиційного співробітництва, на даному етапі воно розвивається не так активно через ряд проблем в Україні, до яких належать війна з Росією, корупція, а також загальна політична та економічна нестабільність. Проте, не зважаючи на ці фактори, Україна має значний потенціал для підвищення своєї інвестиційної привабливості, зокрема завдяки геополітичному положенню та наявності дешевої кваліфікованої робочої сили та природних ресурсів. Вирішення зазначених вище проблем та активізація торговельно-економічного співробітництва можуть стати ключовими напрямками для подальшого розвитку відносин між Україною та країнами Південно-Східної Азії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Матюшенко І. Ю., Беренда С. В., Резніков В. В. Євроінтеграція України в системі міжнародної економічної інтеграції: навч. посіб. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. 504 с.
2. Значення слова інтеграція. <https://slovotvir.org.ua/words/intehratsiia> (дата звернення: 23.05.2024).
3. Задоя А. О., Тарасевич В. М. Міжнародна економіка: підр. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 416 с.
4. Мочерний С. В., Ларіна Я. С., Фомішин С. В. Світове господарство в умовах глобалізації: монографія. Київ: Ніка-Центр, 2006. 200 с.
5. Кравченко К. Т. Політична економія: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2001. 508 с.
6. Anderson E. International Market Entry and Expansion Via Independent or Integrated Channels of Distribution. *Journal of Marketing*. January, 1987. Vol. 51. P. 71-82.
7. Wallace W. The Dynamics of European Integration. London: Pinter, 1994. 308 pp.
8. Філіпенко А. С., Будкін В. С., Дудченко М. А. Міжнародні інтеграційні процеси сучасності: монографія. Київ: Знання України, 2004. 304 с.
9. Kozak Y., Shengelia T. An Introduction to International Economic Relations. Tbilisi: Publishing House "Universal", 2014. 224 pp.
10. Balassa B. The Theory of Economic Integration. London: George Alien & Unwin, 1962. 260 pp.
11. Rodrigue J. The Geography of Transport Systems. New York: Routledge, 2020. 456 pp.
12. Economic integration. URL: https://www.economicsonline.co.uk/global_economics/economic_integration.html/ (Last accessed: 01.12.2023).

13. Маастрихтський договір. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Маастрихтський_договір (дата звернення: 23.05.2024).
14. Основні форми інтеграційних процесів. URL: <http://kimo.univ.kiev.ua/MEO/43.htm> (дата звернення: 23.05.2024).
15. Meade J. E. The Theory of International Economic Policy, Vol. II: Trade and Welfare. Oxford: Oxford University Press, January 1, 1955. 618 pp.
16. Tinbergen J. Centralization and Decentralization in Economic Policy. Amsterdam: North Holland Publishing Company, 1954. 80 pp.
17. Keohane R. Institutional theory and the realist challenge after the cold war. Cambridge: Center for International Affairs, Harvard University, January 1, 1992. 46 pp.
18. Robson P. The economics of international integration. London: Routledge, May 7, 1998. 352 pp.
19. Buckley P., Casson M. The future of the multinational enterprise. London: Palgrave Macmillan, 1976. 116 pp.
20. Rugman A. M. Inside the multinationals. London: Croom Helm, 1981. 179 pp.
21. Cooper C. A., Massell B. F. A new look at customs union theory. *The Economic Journal*. Vol. 75, № 300. December, 1965. P. 742-747.
22. Abraham F. Regional competition in the European union. *International economics*. March 1999.
23. Viner J. Customs union issue. New York: Carnegie Endowment for International Peace, 1950. 221 pp.
24. About us. Official website of Association of Southeast Asian Nations. URL: <https://asean.org/about-us/> (Last accessed: 23.05.2024).
25. United Nations Conference on Trade and Development. URL: <https://unctadstat.unctad.org/EN/Index.html> (Last accessed: 23.05.2024).
26. ASEANStats Database. URL: <https://data.aseanstats.org> (Last accessed: 23.05.2024).

27. Tarling N. The Cambridge history of Southeast Asia. Cambridge: Cambridge University Press, 2008. Vol. 2. 664 p.

28. What We Do. Official website of Association of Southeast Asian Nations. URL: <https://asean.org/what-we-do> (Last accessed: 23.05.2024).

29. Асоціація держав Південно-Східної Азії. URL: https://vue.gov.ua/Асоціація_держав_Південно-Східної_Азії (дата звернення: 23.05.2024).

30. ASEAN Secretariat. URL: <https://asean.org/the-asean-secretariat-basic-mandate-functions-and-composition/> (Last accessed: 23.05.2024).

31. Committee of Permanent Representatives. URL: <https://asean.org/what-we-do/committee-of-permanent-representatives/> (Last accessed: 23.05.2024).

32. The World Factbook. URL: <https://www.cia.gov/the-world-factbook/> (Last accessed: 23.05.2024).

33. World Data. URL: <https://www.worlddata.info> (Last accessed: 23.05.2024).

34. Investing in ASEAN 2023. URL: <https://asean.org/wp-content/uploads/2022/12/investment-report-2023.pdf> (Last accessed: 23.05.2024).

35. The World Bank. URL: <https://www.worldbank.org/en/home> (Last accessed: 23.05.2024).

36. World Bank Country and Lending Groups. URL: <https://datahelpdesk.worldbank.org/knowledgebase/articles/906519-world-bank-country-and-lending-groups> (Last accessed: 23.05.2024).

37. An investor's guide to the ASEAN countries. URL: <https://www.investmentmonitor.ai/features/investors-guide-asean-countries-2021/?cf-view> (Last accessed: 23.05.2024).

38. Overview of ASEAN Countries. URL: <https://www.eyeonasia.gov.sg/asean-countries/know/overview-of-asean-countries/> (Last accessed: 23.05.2024).

39. Варламова М.Л., Квасницька О.Г., Гегамян Л.Р. Розвиток процесів регіональної економічної інтеграції в країнах Азії та Європи. *Бізнес Інформ*. 2023. Вип. 11. С. 18–27.
40. ASEAN Investment Report 2022. Jakarta: ASEAN Secretariat, October 2022. 266 pp.
41. ASEAN's Challenges and the Way Forward. URL: <https://thediplomat.com/2020/08/aseans-challenges-and-the-way-forward/> (Last accessed: 23.05.2024).
42. Amitav Acharya. ASEAN 2030: Challenges of Building a Mature Political and Security Community. Tokyo: Asian Development Bank Institute, 2013. No. 441. 26 pp.
43. Berkofsky A. Comparing EU and Asian Integration Processes – The EU a role model for Asia? URL: https://www.files.ethz.ch/isn/10941/doc_10972_290_en.pdf (Last accessed: 23.05.2024).
44. Muhibat S. F. ASEAN: Challenges and Opportunities to Remain Relevant. URL: https://www.nids.mod.go.jp/english/publication/joint_research/series20/pdf/chapter02.pdf (Last accessed: 23.05.2024).
45. Myanmar Crisis and the Future of ASEAN. URL: https://s3-csis-web.s3.ap-southeast-1.amazonaws.com/doc/Policy_Brief_Myanmar_Crisis_and_the_Future_of_ASEAN.pdf?download=1 (Last accessed: 23.05.2024).
46. ASEAN's challenges in an increasingly fragmented world. URL: <https://lkyspp.nus.edu.sg/gia/article/asean-s-challenges-in-an-increasingly-fragmented-world> (Last accessed: 23.05.2024).
47. Leading socio-political and economic challenges faced in Southeast Asia in 2023, by country. URL: <https://www.statista.com/statistics/1293110/asean-top-challenges-faced-by-country/> (Last accessed: 23.05.2024).
48. Rasjid A. The ASEAN region is the world's economic dark horse. URL: <https://www.weforum.org/agenda/2023/08/asean-economic-growth/> (Last accessed: 23.05.2024).

49. Khuong Vu. ASEAN Economic Prospects Amid Emerging Turbulence: Development Challenges and Implications for Reform. URL: https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2020/07/FP_20200715_asean_economic_prospects_vu.pdf (Last accessed: 23.05.2024).

50. Савченко М.В., Квасницька О.Г. Сучасний стан, особливості та перспективи співробітництва України з країнами-учасниками АСЕАН. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2024. Вип. 2. С. 144–149.

51. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 23.05.2024).

52. Охріменко О. О., Нгуен Ань Туан, Лежень К. В. Трансформація товарообігу між Україною та країнами АСЕАН у контексті забезпечення цілей сталого розвитку. *Економічний простір*. 2020. № 159. С. 17-23.

53. Литвиненко О. В. Україна і країни Східної, Південно-Східної та Південної Азії: підсумки 2020 року та перспективи розвитку: аналіт. доп. Київ: НІСД, 2021. 45 с.

54. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua> (дата звернення: 23.05.2024).

55. Співробітництво між Україною та Республікою Сінгапур у торговельно-економічній галузі. Державна підтримка українського експорту. URL: http://www.ukrexport.gov.ua/ukr/torg_econ_vidn/sin/5024.html (дата звернення: 23.05.2024).

56. Савченко М., Кулявець В., Квасницька О. Проблеми і перспективи економічного співробітництва України з країнами Асоціації держав Південно-Східної Азії. *Галицький економічний вісник*. 2023. Том 80. № 1. С. 120-130. DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2023.01.120

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Таблиця А.1 – Дані для побудови моделі багатфакторної регресії для Брунею

Рік	ВВП, млрд дол. США (y)	Експорт товарів, млрд дол. США (x ₁)	Імпорт товарів, млрд дол. США (x ₂)	ПП до країни, млрд дол. США (x ₃)
2013	18,1	11,4	3,6	0,8
2014	17,1	10,5	3,6	0,6
2015	12,9	6,4	3,2	0,2
2016	11,4	4,9	2,7	-0,2
2017	12,1	5,6	3,1	0,5
2018	13,6	6,6	4,2	0,5
2019	13,5	7,0	5,1	0,4
2020	12,0	6,6	5,3	0,6
2021	14,0	11,1	8,6	0,2
2022	16,7	14,2	9,2	-0,3

Джерело: побудовано автором на основі [25]

Таблиця А.2 – Дані для побудови моделі багатфакторної регресії для В'єтнаму

Рік	ВВП, млрд дол. США (y)	Експорт товарів, млрд дол. США (x ₁)	Імпорт товарів, млрд дол. США (x ₂)	ПП до країни, млрд дол. США (x ₃)
2013	213,7	132,0	132,0	8,9
2014	233,5	150,2	147,8	9,2
2015	239,3	162,1	165,6	11,8
2016	257,1	176,6	174,8	12,6
2017	281,4	215,0	212,9	14,1
2018	310,1	243,7	236,9	15,5
2019	334,4	264,3	253,4	16,1
2020	346,6	282,6	262,7	15,8
2021	366,1	336,0	332,5	15,7
2022	408,8	371,3	359,1	17,9

Джерело: побудовано автором на основі [25]

ПРОДОВЖЕННЯ ДОДАТКУ А

Таблиця А.3 – Дані для побудови моделі багатфакторної регресії для Індонезії

Рік	ВВП, млрд дол. США (y)	Експорт товарів, млрд дол. США (x ₁)	Імпорт товарів, млрд дол. США (x ₂)	ПП до країни, млрд дол. США (x ₃)
2013	912,5	182,6	186,6	18,8
2014	890,8	176,3	178,2	21,8
2015	860,9	150,4	142,7	16,6
2016	931,9	144,5	135,7	3,9
2017	1015,6	168,8	156,9	20,6
2018	1042,3	180,1	188,7	20,6
2019	1119,1	167,7	171,3	23,9
2020	1059,1	163,3	141,6	18,6
2021	1186,5	231,5	196,2	21,1
2022	1319,1	292,0	237,4	22,0

Джерело: побудовано автором на основі [25]

Таблиця А.4 – Дані для побудови моделі багатфакторної регресії для Камбоджі

Рік	ВВП, млрд дол. США (y)	Експорт товарів, млрд дол. США (x ₁)	Імпорт товарів, млрд дол. США (x ₂)	ПП до країни, млрд дол. США (x ₃)
2013	15,2	6,7	9,6	2,1
2014	16,7	6,8	10,7	1,9
2015	18,1	8,5	13,3	1,8
2016	20,0	10,1	12,4	2,5
2017	22,2	11,3	14,3	2,8
2018	24,6	12,7	17,5	3,2
2019	27,1	14,8	20,3	3,7
2020	25,9	17,7	19,1	3,6
2021	27,0	19,3	28,6	3,5
2022	29,5	22,5	29,8	3,6

Джерело: побудовано автором на основі [25]

ПРОДОВЖЕННЯ ДОДАТКУ А

Таблиця А.5 – Дані для побудови моделі багатofакторної регресії для
Лаосу

Рік	ВВП, млрд дол. США (y)	Експорт товарів, млрд дол. США (x ₁)	Імпорт товарів, млрд дол. США (x ₂)	ПП до країни, млрд дол. США (x ₃)
2013	11,9	2,3	3,1	0,7
2014	13,3	2,7	4,3	0,9
2015	14,4	3,7	5,7	1,1
2016	15,8	4,2	5,4	0,9
2017	17,1	4,9	5,7	1,7
2018	18,1	5,4	6,3	1,4
2019	18,7	5,8	6,3	0,8
2020	19,1	6,1	5,4	1,0
2021	19,1	7,7	6,3	1,1
2022	15,4	8,2	7,2	0,5

Джерело: побудовано автором на основі [25]

Таблиця А.6 – Дані для побудови моделі багатofакторної регресії для
М'янми

Рік	ВВП, млрд дол. США (y)	Експорт товарів, млрд дол. США (x ₁)	Імпорт товарів, млрд дол. США (x ₂)	ПП до країни, млрд дол. США (x ₃)
2013	62,1	11,2	12,0	0,6
2014	66,3	11,5	16,5	0,9
2015	62,5	11,4	16,9	3,1
2016	63,5	11,8	15,7	2,9
2017	64,5	13,9	19,3	4,4
2018	69,3	16,6	19,3	2,9
2019	71,8	18,0	18,6	2,5
2020	80,0	16,7	17,9	1,9
2021	71,7	15,2	14,3	2,1
2022	65,2	17,1	17,4	1,2

Джерело: побудовано автором на основі [25]

ПРОДОВЖЕННЯ ДОДАТКУ А

Таблиця А.7 – Дані для побудови моделі багатфакторної регресії для Малайзії

Рік	ВВП, млрд дол. США (y)	Експорт товарів, млрд дол. США (x ₁)	Імпорт товарів, млрд дол. США (x ₂)	ПП до країни, млрд дол. США (x ₃)
2013	323,3	228,3	205,9	12,1
2014	338,1	233,9	208,9	10,9
2015	301,4	200,0	176,0	10,1
2016	301,3	189,7	168,7	11,3
2017	319,1	218,1	195,4	9,4
2018	358,8	247,5	217,6	7,6
2019	365,2	238,2	205,0	7,8
2020	337,3	234,8	190,9	3,2
2021	373,0	299,4	238,2	12,2
2022	406,3	352,1	293,8	16,9

Джерело: побудовано автором на основі [25]

Таблиця А.8 – Дані для побудови моделі багатфакторної регресії для Сінгапуру

Рік	ВВП, млрд дол. США (y)	Експорт товарів, млрд дол. США (x ₁)	Імпорт товарів, млрд дол. США (x ₂)	ПП до країни, млрд дол. США (x ₃)
2013	307,6	410,3	373,0	56,7
2014	314,9	415,4	377,9	73,3
2015	308,0	351,6	297,1	59,7
2016	319,0	330,5	283,3	67,5
2017	343,3	373,4	327,9	85,4
2018	376,9	413,0	370,9	73,6
2019	376,8	390,8	359,3	97,5
2020	348,4	362,5	329,8	72,9
2021	423,8	457,4	406,2	131,2
2022	466,8	515,8	475,6	141,2

Джерело: побудовано автором на основі [25]

ПРОДОВЖЕННЯ ДОДАТКУ А

Таблиця А.9 – Дані для побудови моделі багатфакторної регресії для Таїланду

Рік	ВВП, млрд дол. США (y)	Експорт товарів, млрд дол. США (x ₁)	Імпорт товарів, млрд дол. США (x ₂)	ПП до країни, млрд дол. США (x ₃)
2013	420,3	228,5	250,4	15,9
2014	407,3	227,5	227,7	5,0
2015	401,3	214,3	202,7	8,9
2016	413,4	215,4	194,2	3,5
2017	456,4	236,6	221,5	8,3
2018	506,8	253,0	248,2	13,8
2019	544,0	246,3	236,3	5,5
2020	500,5	231,6	206,2	-5,0
2021	505,6	272,0	266,9	14,6
2022	495,3	287,4	301,0	10,0

Джерело: побудовано автором на основі [25]

Таблиця А.10 – Дані для побудови моделі багатфакторної регресії для Філіппін

Рік	ВВП, млрд дол. США (y)	Експорт товарів, млрд дол. США (x ₁)	Імпорт товарів, млрд дол. США (x ₂)	ПП до країни, млрд дол. США (x ₃)
2013	283,9	56,7	65,7	3,7
2014	297,5	62,1	68,7	5,7
2015	306,4	58,8	74,8	5,6
2016	318,6	56,3	85,9	8,3
2017	328,5	68,7	101,9	10,3
2018	346,8	67,5	115,1	9,9
2019	376,8	70,3	112,9	8,7
2020	361,8	63,9	90,8	6,8
2021	394,1	74,6	124,4	12,0
2022	404,3	78,9	145,9	9,2

Джерело: побудовано автором на основі [25]

ПРОДОВЖЕННЯ ДОДАТКУ А

SUMMARY OUTPUT								
Regression Statistics								
Multiple R	0,985101166							
R Square	0,970424307							
Adjusted R Square	0,955636461							
Standard Error	0,492543007							
Observations	10							
ANOVA								
	df	SS	MS	F	Significance F			
Regression	3	47,76033477	15,92011159	65,6230987	5,59603E-05			
Residual	6	1,455595231	0,242599205					
Total	9	49,21593						
	Coefficients	Standard Error	t Stat	P-value	Lower 95%	Upper 95%	Lower 95,0%	Upper 95,0%
Intercept	8,597291488	0,547827824	15,69341884	4,24179E-06	7,256805094	9,937777882	7,256805094	9,937777882
X Variable 1	0,953023992	0,075868484	12,56152671	1,5577E-05	0,787380498	1,138667485	0,787380498	1,138667485
X Variable 2	-0,577305062	0,11305672	-5,106331252	0,002207632	-0,85394489	-0,30066523	-0,85394489	-0,30066523
X Variable 3	0,998220523	0,553903447	1,802156185	0,121588799	-0,357132386	2,353573432	-0,357132386	2,353573432

Рисунок А.1 – Звіт функції «Регресія» для Брунею

SUMMARY OUTPUT								
Regression Statistics								
Multiple R	0,9990278							
R Square	0,998056546							
Adjusted R Square	0,997084819							
Standard Error	3,481144023							
Observations	10							
ANOVA								
	df	SS	MS	F	Significance F			
Regression	3	37340,16903	12446,72301	1027,095656	1,60455E-08			
Residual	6	72,71020732	12,11836789					
Total	9	37412,87924						
	Coefficients	Standard Error	t Stat	P-value	Lower 95%	Upper 95%	Lower 95,0%	Upper 95,0%
Intercept	107,0674148	7,250158553	14,76759633	5,06029E-06	89,32691592	124,8079137	89,32691592	124,8079137
X Variable 1	1,611081354	0,229027401	7,034448064	0,000412348	1,050671493	2,171491215	1,050671493	2,171491215
X Variable 2	-0,960238387	0,230379216	-4,168077327	0,005891137	-1,523956021	-0,39652075	-1,523956021	-0,39652075
X Variable 3	2,525893578	0,987701772	2,557344382	0,043062415	0,109074406	4,94271275	0,109074406	4,94271275

Рисунок А.2 – Звіт функції «Регресія» для В'єтнаму

ПРОДОВЖЕННЯ ДОДАТКУ А

SUMMARY OUTPUT								
Regression Statistics								
Multiple R	0,85735723							
R Square	0,73506142							
Adjusted R Square	0,60259213							
Standard Error	01,22886887							
Observations	10							
ANOVA								
	df	SS	MS	F	Significance F			
Regression	3	138546,084	46182,02799	5,548919442	0,036396774			
Residual	6	49936,23909	8322,706515					
Total	9	188482,3231						
	Coefficients	Standard Error	t Stat	P-value	Lower 95%	Upper 95%	Lower 95,0%	Upper 95,0%
Intercept	641,8884361	186,2017926	3,447273129	0,013678565	186,2690631	1097,507809	186,2690631	1097,507809
X Variable 1	4,772020168	1,784068829	2,39504222	0,053656167	-0,002538992	8,638379329	-0,002538992	8,638379329
X Variable 2	-2,903968619	2,770447372	-1,048194832	0,334924816	-9,683009126	3,875071888	-9,683009126	3,875071888
X Variable 3	5,442141017	6,814941822	0,798560158	0,454983838	-11,23342089	22,11770293	-11,23342089	22,11770293

Рисунок А.3 – Звіт функції «Регресія» для Індонезії

SUMMARY OUTPUT								
Regression Statistics								
Multiple R	0,982484141							
R Square	0,965275088							
Adjusted R Square	0,947912632							
Standard Error	1,123760866							
Observations	10							
ANOVA								
	df	SS	MS	F	Significance F			
Regression	3	210,6245575	70,20818583	55,59553871	0,03938E-05			
Residual	6	7,577030905	1,262838484					
Total	9	218,2015884						
	Coefficients	Standard Error	t Stat	P-value	Lower 95%	Upper 95%	Lower 95,0%	Upper 95,0%
Intercept	6,183510364	1,816110715	3,404809142	0,014410368	1,739647533	10,62737319	1,739647533	10,62737319
X Variable 1	0,102417724	0,335242235	0,305503642	0,770304098	-0,717890474	0,922725921	-0,717890474	0,922725921
X Variable 2	0,210276578	0,200835878	1,047007036	0,335429867	-0,281151113	0,701704269	-0,281151113	0,701704269
X Variable 3	3,992559249	1,156407268	3,452554615	0,013590447	1,162932601	6,822185897	1,162932601	6,822185897

Рисунок А.4 – Звіт функції «Регресія» для Камбоджі

ПРОДОВЖЕННЯ ДОДАТКУ А

SUMMARY OUTPUT								
Regression Statistics								
Multiple R	0,822431213							
R Square	0,676393101							
Adjusted R Square	0,514589651							
Standard Error	1,776663932							
Observations	10							
ANOVA								
	df	SS	MS	F	Significance F			
Regression	3	39,58614574	13,19538191	4,180337951	0,064457433			
Residual	6	18,93920836	3,156534727					
Total	9	58,5253541						
	Coefficients	Standard Error	t Stat	P-value	Lower 95%	Upper 95%	Lower 95,0%	Upper 95,0%
Intercept	8,639462034	3,491437436	2,474471387	0,048164859	0,096222394	17,18270167	0,096222394	17,18270167
X Variable 1	1,031291688	0,614462831	1,678363013	0,144283803	-0,472244695	2,534828072	-0,472244695	2,534828072
X Variable 2	-0,141402776	1,047179105	-0,135032083	0,89700256	-2,703757738	2,420952187	-2,703757738	2,420952187
X Variable 3	3,206953302	1,879842257	1,705969365	0,138890199	-1,392854995	7,8067616	-1,392854995	7,8067616

Рисунок А.5 – Звіт функції «Регресія» для Лаосу

SUMMARY OUTPUT								
Regression Statistics								
Multiple R	0,693342838							
R Square	0,480724291							
Adjusted R Square	0,221086437							
Standard Error	4,913069188							
Observations	10							
ANOVA								
	df	SS	MS	F	Significance F			
Regression	3	134,077243	44,69241433	1,851518501	0,238560016			
Residual	6	144,8294931	24,13824885					
Total	9	278,9067361						
	Coefficients	Standard Error	t Stat	P-value	Lower 95%	Upper 95%	Lower 95,0%	Upper 95,0%
Intercept	48,66285184	13,07938788	3,720575634	0,009845668	16,65874264	80,66696105	16,65874264	80,66696105
X Variable 1	1,439511901	0,804251007	1,789878892	0,125673616	-0,528419419	3,407443222	-0,528419419	3,407443222
X Variable 2	-0,020069033	1,182961012	-0,016965084	0,98701454	-2,914670351	2,874532286	-2,914670351	2,874532286
X Variable 3	-0,559004893	1,951271093	-0,286482435	0,784143655	-5,333593255	4,215583468	-5,333593255	4,215583468

Рисунок А.6 – Звіт функції «Регресія» для М'янми

ПРОДОВЖЕННЯ ДОДАТКУ А

SUMMARY OUTPUT								
Regression Statistics								
Multiple R	0,963054364							
R Square	0,927473708							
Adjusted R Square	0,891230561							
Standard Error	11,06935961							
Observations	10							
ANOVA								
	df	SS	MS	F	Significance F			
Regression	3	9401,613081	3133,871027	25,57620627	0,000811479			
Residual	6	735,1843337	122,5307223					
Total	9	10136,79741						
	Coefficients	Standard Error	t Stat	P-value	Lower 95%	Upper 95%	Lower 95,0%	Upper 95,0%
Intercept	160,1113318	27,37675535	5,848440756	0,001102637	93,12282464	227,0998389	93,12282464	227,0998389
X Variable 1	0,252383845	0,412644117	0,611625938	0,563226783	-0,757319936	1,262087626	-0,757319936	1,262087626
X Variable 2	0,719620631	0,596915154	1,205566028	0,273366702	-0,740978133	2,180219394	-0,740978133	2,180219394
X Variable 3	-3,007186852	1,41477042	-2,125565257	0,07768381	-6,46900536	0,45631656	-6,46900536	0,45631656

Рисунок А.7 – Звіт функції «Регресія» для Малайзії

SUMMARY OUTPUT								
Regression Statistics								
Multiple R	0,950256118							
R Square	0,902986689							
Adjusted R Square	0,854480034							
Standard Error	20,34652901							
Observations	10							
ANOVA								
	df	SS	MS	F	Significance F			
Regression	3	23119,68631	7706,562103	18,61572773	0,001923163			
Residual	6	2483,887458	413,9812429					
Total	9	25603,57377						
	Coefficients	Standard Error	t Stat	P-value	Lower 95%	Upper 95%	Lower 95,0%	Upper 95,0%
Intercept	188,4582791	79,27411658	2,377299013	0,05497034	-5,518496219	382,4350545	-5,518496219	382,4350545
X Variable 1	-0,274266432	0,989756443	-0,277104973	0,790998921	-2,696113201	2,147580337	-2,696113201	2,147580337
X Variable 2	0,4141645	0,917762655	0,451276262	0,667642321	-1,831519818	2,659848818	-1,831519818	2,659848818
X Variable 3	1,527819248	0,39374417	3,880233317	0,00816849	0,564361971	2,491276524	0,564361971	2,491276524

Рисунок А.8 – Звіт функції «Регресія» для Сінгапуру

ПРОДОВЖЕННЯ ДОДАТКУ А

SUMMARY OUTPUT								
Regression Statistics								
Multiple R	0,809887303							
R Square	0,655017443							
Adjusted R Square	0,483876165							
Standard Error	37,03940449							
Observations	10							
ANOVA								
	df	SS	MS	F	Significance F			
Regression	3	15091,34713	5230,515712	3,812558531	0,076682397			
Residual	6	8231,50491	1371,917485					
Total	9	23923,05204						
	Coefficients	Standard Error	t Stat	P-value	Lower 95%	Upper 95%	Lower 95,0%	Upper 95,0%
Intercept	1,444207534	139,2886888	0,010368448	0,992063476	-339,3829358	342,2713509	-339,3829358	342,2713509
X Variable 1	3,284392827	1,434212436	2,290032285	0,061941303	-0,224998628	6,793784282	-0,224998628	6,793784282
X Variable 2	-1,368855915	1,205288782	-1,135707837	0,29939897	-4,318091318	1,580379489	-4,318091318	1,580379489
X Variable 3	-0,790079943	2,819579099	-0,280424814	0,788569615	-7,689941457	6,10858157	-7,689941457	6,10858157

Рисунок А.9 – Звіт функції «Регресія» для Таїланду

SUMMARY OUTPUT								
Regression Statistics								
Multiple R	0,928657432							
R Square	0,862404626							
Adjusted R Square	0,79360694							
Standard Error	18,09509776							
Observations	10							
ANOVA								
	df	SS	MS	F	Significance F			
Regression	3	13420,31347	4475,437825	12,53537243	0,005395862			
Residual	6	2142,148317	357,0247194					
Total	9	15568,46179						
	Coefficients	Standard Error	t Stat	P-value	Lower 95%	Upper 95%	Lower 95,0%	Upper 95,0%
Intercept	152,3941503	90,83208023	1,677756911	0,144404465	-69,86394326	374,6522439	-69,86394326	374,6522439
X Variable 1	1,141165176	2,230890542	0,511528986	0,627254734	-4,317627329	6,599957682	-4,317627329	6,599957682
X Variable 2	1,21869499	0,743798788	1,638474019	0,152435741	-0,60131508	3,03870506	-0,60131508	3,03870506
X Variable 3	-0,719331405	4,255502712	-0,169035588	0,871323367	-11,13217142	9,693508614	-11,13217142	9,693508614

Рисунок А.10 – Звіт функції «Регресія» для Філіппін

ПРОДОВЖЕННЯ ДОДАТКУ А

SUMMARY OUTPUT								
Regression Statistics								
Multiple R	0,976941732							
R Square	0,954415148							
Adjusted R Square	0,941390904							
Standard Error	0,566127308							
Observations	10							
ANOVA								
	df	SS	MS	F	Significance F			
Regression	2	46,9724291	23,48621455	73,27989106	2,02242E-05			
Residual	7	2,243500904	0,320500129					
Total	9	49,21593						
	Coefficients	Standard Error	t Stat	P-value	Lower 95%	Upper 95%	Lower 95,0%	Upper 95,0%
Intercept	9,095132662	0,543753435	16,7265751	6,67619E-07	7,809360104	10,38090522	7,809360104	10,38090522
X Variable 1	0,986475559	0,084552695	11,66699133	7,67844E-06	0,786540206	1,186410912	0,786540206	1,186410912
X Variable 2	-0,671797094	0,115126884	-5,835275557	0,000640108	-0,944028917	-0,399565272	-0,944028917	-0,399565272

Рисунок А.11 – Звіт функції «Регресія» для оновленої моделі Брунею

SUMMARY OUTPUT								
Regression Statistics								
Multiple R	0,825263741							
R Square	0,681060243							
Adjusted R Square	0,641192773							
Standard Error	86,68513882							
Observations	10							
ANOVA								
	df	SS	MS	F	Significance F			
Regression	1	128367,8167	128367,8167	17,08310683	0,003284089			
Residual	8	60114,50634	7514,313292					
Total	9	188482,3231						
	Coefficients	Standard Error	t Stat	P-value	Lower 95%	Upper 95%	Lower 95,0%	Upper 95,0%
Intercept	531,9395803	124,4718408	4,273573661	0,002711012	244,9070007	818,9721598	244,9070007	818,9721598
X Variable 1	2,702153073	0,053772305	4,133171522	0,003284089	1,194551434	4,209754712	1,194551434	4,209754712

Рисунок А.12 – Звіт функції «Регресія» для оновленої моделі Індонезії

ПРОДОВЖЕННЯ ДОДАТКУ А

SUMMARY OUTPUT								
Regression Statistics								
Multiple R	0,982209208							
R Square	0,964734928							
Adjusted R Square	0,954659193							
Standard Error	1,0484611							
Observations	10							
ANOVA								
	df	SS	MS	F	Significance F			
Regression	2	210,5066937	105,2533468	95,74834382	8,23582E-06			
Residual	7	7,694894746	1,099270678					
Total	9	218,2015884						
	Coefficients	Standard Error	t Stat	P-value	Lower 95%	Upper 95%	Lower 95,0%	Upper 95,0%
Intercept	5,874460914	1,407215403	4,174528576	0,004165557	2,546925244	9,201996585	2,546925244	9,201996585
X Variable 2	0,264976011	0,084883461	3,121644768	0,016804979	0,064258521	0,465693501	0,064258521	0,465693501
X Variable 3	4,232195851	0,792767865	5,338505806	0,001077489	2,357597731	6,106793971	2,357597731	6,106793971

Рисунок А.13 – Звіт функції «Регресія» для оновленої моделі Камбоджі

SUMMARY OUTPUT								
Regression Statistics								
Multiple R	0,712065226							
R Square	0,507036886							
Adjusted R Square	0,445416497							
Standard Error	1,890040573							
Observations	10							
ANOVA								
	df	SS	MS	F	Significance F			
Regression	1	29,6745133	29,6745133	8,278394732	0,010876401			
Residual	8	28,8508408	3,6063551					
Total	9	58,5253541						
	Coefficients	Standard Error	t Stat	P-value	Lower 95%	Upper 95%	Lower 95,0%	Upper 95,0%
Intercept	11,57343569	1,750910759	6,609951783	0,000167639	7,53582824	15,61104314	7,53582824	15,61104314
X Variable 1	0,925888394	0,322775886	2,868517863	0,020876401	0,181563867	1,670210921	0,181563867	1,670210921

Рисунок А.14 – Звіт функції «Регресія» для оновленої моделі Лаосу

ПРОДОВЖЕННЯ ДОДАТКУ А

SUMMARY OUTPUT								
Regression Statistics								
Multiple R	0,682782388							
R Square	0,466191789							
Adjusted R Square	0,399465762							
Standard Error	4,313970124							
Observations	10							
ANOVA								
	df	SS	MS	F	Significance F			
Regression	1	130,0240302	130,0240302	6,986655944	0,029564832			
Residual	8	148,8827059	18,61033823					
Total	9	278,9067361						
	Coefficients	Standard Error	t Stat	P-value	Lower 95%	Upper 95%	Lower 95,0%	Upper 95,0%
Intercept	47,49170391	7,76394281	6,116956947	0,000284117	29,58801968	65,39538813	29,58801968	65,39538813
X Variable 1	1,409476893	0,53324069	2,643228318	0,029564832	0,179821656	2,639132129	0,179821656	2,639132129

Рисунок А.15 – Звіт функції «Регресія» для оновленої моделі М'яни

SUMMARY OUTPUT								
Regression Statistics								
Multiple R	0,960703835							
R Square	0,922951859							
Adjusted R Square	0,900938104							
Standard Error	10,56288243							
Observations	10							
ANOVA								
	df	SS	MS	F	Significance F			
Regression	2	9355,776018	4677,888009	41,92614466	0,00012696			
Residual	7	781,0213967	111,5744852					
Total	9	10136,79741						
	Coefficients	Standard Error	t Stat	P-value	Lower 95%	Upper 95%	Lower 95,0%	Upper 95,0%
Intercept	150,5002551	21,39207351	7,035328065	0,00020503	99,91603933	201,084471	99,91603933	201,084471
X Variable 2	1,075746997	0,125435144	8,576121183	5,83162E-05	0,779140013	1,37235398	0,779140013	1,37235398
X Variable 3	-3,357673824	1,234336969	-2,720224629	0,029755939	-6,276416956	-0,438930693	-6,276416956	-0,438930693

Рисунок А.16 – Звіт функції «Регресія» для оновленої моделі Малайзії

ПРОДОВЖЕННЯ ДОДАТКУ А

SUMMARY OUTPUT								
Regression Statistics								
Multiple R	0,943183533							
R Square	0,889595177							
Adjusted R Square	0,875794574							
Standard Error	18,79746672							
Observations	10							
ANOVA								
	df	SS	MS	F	Significance F			
Regression	1	22776,81573	22776,81573	64,46060231	4,25552E-05			
Residual	8	2826,758039	353,3447549					
Total	9	25603,57377						
	Coefficients	Standard Error	t Stat	P-value	Lower 95%	Upper 95%	Lower 95,0%	Upper 95,0%
Intercept	209,8714162	19,44807199	10,79137388	4,79369E-06	165,0240817	254,7187506	165,0240817	254,7187506
X Variable 1	1,731068462	0,215609089	8,028730035	4,25552E-05	1,233873011	2,228263913	1,233873011	2,228263913

Рисунок А.17 – Звіт функції «Регресія» для оновленої моделі Сінгапуру

SUMMARY OUTPUT								
Regression Statistics								
Multiple R	0,692385489							
R Square	0,479397665							
Adjusted R Square	0,414322373							
Standard Error	30,45629081							
Observations	10							
ANOVA								
	df	SS	MS	F	Significance F			
Regression	1	11468,65529	11468,65529	7,36681544	0,026485866			
Residual	8	12454,39676	1556,799594					
Total	9	23923,05204						
	Coefficients	Standard Error	t Stat	P-value	Lower 95%	Upper 95%	Lower 95,0%	Upper 95,0%
Intercept	103,3389136	133,8602047	0,771991301	0,462312789	-205,3432721	412,0210992	-205,3432721	412,0210992
X Variable 1	1,499386909	0,55242563	2,714187805	0,026485866	0,225491121	2,773282696	0,225491121	2,773282696

Рисунок А.18 – Звіт функції «Регресія» для оновленої моделі Таїланду

ПРОДОВЖЕННЯ ДОДАТКУ А

SUMMARY OUTPUT								
Regression Statistics								
Multiple R	0,924931076							
R Square	0,855497496							
Adjusted R Square	0,837434683							
Standard Error	16,76932359							
Observations	10							
ANOVA								
	df	SS	MS	F	Significance F			
Regression	1	13318,78008	13318,78008	47,36236252	0,000126809			
Residual	8	2249,681709	281,2102136					
Total	9	15568,46179						
	Coefficients	Standard Error	t Stat	P-value	Lower 95%	Upper 95%	Lower 95,0%	Upper 95,0%
Intercept	196,8221142	21,73359874	9,056121657	1,77029E-05	146,7043457	246,9398828	146,7043457	246,9398828
X Variable 2	1,470953106	0,213736201	6,88203186	0,000126809	0,978071932	1,96383428	0,978071932	1,96383428

Рисунок А.19 – Звіт функції «Регресія» для оновленої моделі Філіппін